

*B. h. II, 359.^a
h. 70, 8.*

(X187 7341)

J. J.
**JURA
POCULORUM**

PRÆSIDE
JOH. GEORGIO. SIMONE. D.
EXPONIT
JOHANNES. DAVID. *Marl*
HALLENSIS. SAXO

J E N Æ.

EX OFFICINA MÜLLERIANA
M. DC. LXXIIX.

12

L. S.

Ameti jam condignum pro-
tervæ novitatis admirari animum for-
tasse tuum subeat, sobriè pariter com-
positeque Lector, videlicet dum illud,
quod inter Gentes propè conclamatum,
ut & insanabile profectò malum, aestima-
tur, Juris simul ac justitiæ limitibus cir-
cumscribere, ejusdemque haud obscu-
ram à verò declinationem digito demonstrare fusiùs satago;
Veniam attamen meo rursus instituto lubentissimè conce-
des, dum illud similiter, quod sui natura indifferentibus
adscribendum censuit, in pejorem sæpissimè partem ab-
reptum & ad abolendum certè ab usum adhibitum, integri-
tati Legum pristina restituerè pertento. Bono equidem,
non eo inficias, inæstimabili se inter mortales gaudere
arbitrantur ii, qui favore superiorum tumidi, suspensio
quasi gradu spectatiorum ingrediuntur sedes, in verbain-
tenti; in facta, in mores eorundem optimè proni: qui
ad cujusvis ingenium actiones versutè proprias confor-
marere, ac se totos secundum quemlibet protectoris af-
flatum providè componere callent, continuant, perfici-
unt. Hinc iterum atque sæpiùs gratiam sibi, datà oc-
casione, per pocula demereri intendunt, & quò tanquam
Tiberiani omnium horarum amici, ob epotam, quæ pro-
pinatur, vini amphoram præmia reportent satis ampla, no-
ctem continuumque non tantum biduum; sed menses at-
que

A 2

que

4.

que annos epulando potandoque consumunt. *Vid. Henric. Cornel. Agripp. à Nettesheim de Incertitud. & vanitat. omn. scient. cap. 69. de Nobb. Aulic. p. m. 303. Trajan. Boccalin. Relation. ex Parnass. cent. 2. relat. 5. p. m. 291. & seqq. Hyppolit. à Collib. Palatin. p. m. 199. C. Sueton. Tranquill. in vit. Tiber. cap. 42. p. m. 121. Adam. Preyel. Flor. Capellan. Bipontin. Institut. vir. privat. ex Idiomat. Hispan. cap. 11. de amicis. p. m. 30. & seqq. ac Institut. vir aulic. ex Idiomat. Ital. lib. 2. cap. 1. p. m. 112.* Ast bonum scilicet, cordicitus adamandum; bonum, si diis placet! omnimodo excolendum; bonum præ aliis, pace tamen probitatem excolentis, viro hoc personato dignissimum. Rectius lanè rem acturos adopinor eos, qui sobrio consiliorum pondere, defecatoq; officiorum momento suum sibi commodum comparant, ut & absque damno alterius felicissimè promovent: qui non immensa, quæ offeruntur, poculorum fercula; sed potius dimensa juris & ut æquitatis remedia volunt, exoptant, custodiunt, adhibent. Sed ne fontico huic quorundam parasitorum malo dicam in specie conscripsisse videar, ulterius exspatior, juxta & alios, non minus Deo deformitatis jam prædicto sacrificantes contemplor. Undecunque enim in orbe, & apud Gentes ferè cujuscunque nationis, imò apud Garamantes & Indos celebrata suo modo, quanquam variatis seculis, temulenti Liberi Orgia obsequiaq; in aperto est, *Francisc. Irenic. lib. 1. Exeg. Germ. cap. 16. Græcum certè ἢ πῖσι, ἢ ἀμῖσι; aut; bibe aut abi; Sauff oder entlauff* protervo more ubivis circumfertur, *Vid. Christian. Matth. Theatr. Historic. Theoret. practic. in Cambys. p. m. 172. cum Plin. lib. 14. cap. 22. Cæl. Rhodig. lib. 4. c. 10. L. Ann. Senec. Epistol. ad Lucil. 83. lib. 12. p. m. 439.* Germanorum in inebriando dulcedinem pluribus prosequi supervacaneum arbitror. Nec magis urgere animus est, quid olim Carthaginenses, Celtiberi, Thraces, Indi de hoc deterrimo vitiorum cumulo consenserint, *Vid. Cæl. Rhodigin. Ant. Lect. lib. 28. cap. 6. Alexand. ab Alex. lib. 3. cap. 11.* Ut rem in p

ca conferam, censetur ^{5.} stygia hæc malorū congeries animis
hominum imperitare, pariter & quicquid flagitii dari vel
excogitari potest, ex sese, largissimo subinde partu, in
mundum producere. Atque utinam per nefandum hocce
monstrum propriam solummodo sibi mortales concilia-
rent insaniam, nec suo infimul proximo ultima quæque,
quid? immatura proh dolor! compararent fata! Uti-
nam ad meliora magis humanus benè cupiendi sese deri-
varet ardor! Utinam, atque iterum utinam ad sobrieta-
rem citius hominum sese adornarent membra, quam ut
proximis desperato quoque consilio, vacillantia redde-
rent corpora! Sed quidnam optare conducere valebit,
ubi insopita morbi vehementia omnis reconvalescentiæ
remedia nescit? ubi elaboratam jam ebrietatem horren-
dum pereundi aconitum adimplet? ubi funerales pompæ
nigros supremum mortalitatis existere consummat? Hinc
tot varixi non raro poculorum medicinæ; hinc tot ex-
quilitæ veneni mali officinæ: hinc tot horrendæ reliquæ
delendi hominem astutiæ. Quapropter cunctis hisce non
leviter instigatus, præsens hocce conamen Tibi, cordate
atque virtuose Lector, impræsentiarum sisto; non quasi
intendam, quod fata avertant, uberiora chartarum pon-
dera erudito Doctorum orbi obtrudere, aut me, solitâ
inter nostrates necessitate, pennis venustè alienis exor-
nare; ut potius per contrapositionem virtutis atque vitii,
excessus atque medii, in quantum fundamentis Juridicis
nituntur, ad oculum ostendam, quid æra lupinis, vera
falsis, fucata puris distare longius, juxta ac prægnantio-
ra prædicari valeant. Quod si idcirco hoc compositionis
genus per fundamenta, descriptiones, causas, divisiones
atque assignatas actiones ponderatum per accidens quo-
que delicato forsitan palato complacuerit, lubentissimè
id Tibi assignatum cupio; Sin minus, nec Tuum probè
confirmatum judicandi morem quicquam subterfugio.
Me profecto nunquam pigebit, sicubi hæsito, quærere, nec
pudebit, sicubi erro, discere.

A 3

CA-

CAPUT I, FUNDAMENTUM, DEFINITIONEM ET CAUSAS PROPONENS.

NE tamen omni fundamento Juridico prorsus destitutus, illotis, ut ajunt, manibus rem ipsam aggredi velle videar, in genere theses meas confirmare conabor ex *L. omne delictum. 6. §. qui se vulneravit. 7. ff. de Re militari. L. prospiciendum. 11. §. delinquitur. 2. de pœnis. L. qui quatuor. 30. pr. de Legat. 3. L. Seje. 36. de Aur. & argent. legat. L. milites 12. pr. de Custod. reor. L. unica. Si quis. C. si quis Imperatori maled. L. si quis aliquid. 38. §. qui abortionis. 5. de Pœn. c. Episcopus. 1. c. ab exordio. 2. & seqq. distinct. 35. c. 7. sanè. 15. q. 1. e. commissationes. 1. distinct. 44. c. 14. à crapula. X. de Vit. & honestat. Clericor.* Describimus autem *Jus Pocutorum per facultatem disponendi circa potum* : sive jam id fiat ex definitione prudentis & moderatè ; sive ex aberratione à decenti personæ medio, & immoderatè ; sive ex fraudulento ladendi principio, & protervè. *Causam eorum efficientem* dicimus partim Deum & naturam ; partim etiam hominem. Cum etenim Deus, tanquam supremus hujus universi conditor, vitam mortalium in calido & humido consistere voluerit, prouti quoque perspicuum est ex *Aristotele de longit. & brevitat. vit.* calor autem continuo in humidum agat, atq; illud absumat, imò indies exsiccet & tanquam pabulum suum depascat : hinc sanè corpus nostrum in perpetuo quasi censetur fluxu, & nisi subindè similis substantia in ejus, quod absumitur ac dissipatur, locum reponeretur, marcesceret id immaturre, homoque vitâ ante fatalem terminum defungeretur, *vid. Johann. Meibom. de Cerevis. cap. 1. n. 1. & seqq. cum Galen, lib. 3. de Sanitat. tuend. cap. 2.* Hinc
igi-

igitur quilibet vitam suam potione utili sustentat atque conservat; perinde ut hortulanus plantam, quam nocturnis diurnisque aquis irrigatam crescere juxta & florere efficiat: ac in hoc videtur quoque sua fundamenta posuisse *Causa finalis*; cui correspondet *Effectus*, videlicet hominis, in quantum per naturam possibile, apta sanitatis constitutio. *Materiam poculorum continentem* subinde variatam novimus; usitatissima tamen inter nostrates est vitrum, metallum, creta figulina & quandoque lignum (tamen si alia quoque receptacula ad liquida amplectenda prostant) ex quibus omnibus ingeniosa artificum manus stupendæ lapideæ formæ instrumenta bibendi construere callet. *Contenta* parili ratione pro captu diversissimarum Gentium diversa existit. prima certe & simplicissima ad sitim sedandam fuit aqua. *Clem. Alexandrin. lib. II. pedagog. c. II.* Succedit à Noacho & posteris magis magisque ex cultum plantandi vini artificium, *Genes. 9. vers. 20. add. Athen. lib. I. cap. 20. & lib. 3. cap. 73.* qui Baccho hanc continuationem assignat. Insecuta præterea lactis adhibitio, prouti de Cyclopiis, Nomadibus & Getis, Massagetis, Æthiopiis, Tartaris, Scotis, Germanis & pluribus aliis scripserunt *Hairb. Monach. Armen. Histor. Orient. cap. 3. Columell. l. 7. de Re Rustic. cap. Matth. Micchov. Sarmat. lib. I. cap. 6. Brugerin. lib. II. cap. 5. Paul. Venet. Itiner. lib. I. cap. 57. Pombon. Mel. lib. I. cap. 8. Vincent. Belluacens. Spec. Histor. lib. 30. cap. 78. Johann. Meibom. de Cerevis. c. 2.* Nec destituti fuerunt ad septentrionem magis inclinantes populi suo bibendi artificio, teste *Plinio lib. 14. cap. 22.* Dum mirâ vitiorum solertiâ inventum etiam esse contendit, quemadmodum aqua inebriaret, & non vitiferarum regionum populis sua esset ex fruge madida ebrietas, nullaque in mundi parte cessaret: hinc cerevisiæ insimul fundamenta felicissimè posita animadvertimus. Super sunt aliàs plures quoque reliquis Gentibus usitati potus; hinc de potu ex melle, vel saccharo; item de camo, celiâ & ceriâ, *vid. L. si quis vinum.*

num. 9. ff. de trit. vin. & ol. legat. Plin. lib. 22. cap. 25. & lib. 14.
 cap. 17. Columell. lib. 12. cap. 12. Hier. Benz. histor. nov. orb. lib.
 1. cap. 27. Diodor. Sicul. lib. 2. c. 76. Marc. Paul. Venet. Itiner.
 lib. 2. cap. 40. Lib. 3. c. 31. D. Phillpp. Lonicer. Theolog. Chronic.
 Turcic. lib. 3. cap. 2 p. m. 125. De mulieribus Romanorum
 veterum natu majoribus, quæ bibebant loriolam, aut sa-
 pum, aut defrutum, aut passum, quam murrhinam qui-
 dam Plautum appellare putant, Vid. Varr. lib. 1. de Vit.
 Pop. Roman. A. Gellius lib. 10. Noct. Att. cap. 23. Myrrhina,
 seu vinum myrrhatum, nec amarum erat neque insuave,
 sed perquam jucundum & gratum: sic enim dictum,
 quod in vasis myrrhinis ad saporem odoremque quæ-
 rendum calidum poneretur: ea enim vasa apud antiquos
 in magno erant pretio: quod cum vinum calidum in
 ea infunderetur, odorem ac saporem quendam mirificum
 ex illis contraheret, ex quoque cæteris gratissimum sva-
 vissimumque ad potum redderetur: Vid. Cæs. Baron. Annal. Eccle-
 siastic. tom. 1. sub ann. Chr. 34. num. 95. p. m. 223. & seqq. Apud
 Judæos olim ultimum subituro supplicium propinabatur,
 Idem n. 105. & alibi. Hinc salvatori nostro propinatum fu-
 isse legimus, Marc. 15. v. 23. Et, quod inebriare minimè
 soleret, fœminis Romanis nequaquam prohibitum fuit,
 Baron. d. l. n. 110. p. m. 228. Gell. cit. l. p. m. 324. De Foca A-
 rabum Sabaja Illyricorum, Collato, Juritheo & Cognidio
 Cujac. lib. 24. Observ. cap. fin. Gregor. Magn. lib. 5. Epist. 38.
 Thom. Reines. Var. Lectio. lib. 3. cap. 9. De alio Frumentaco
 potu, composito vel ex aveua, uti apud Moschos atque
 Sarmatas; vel ex Oriza, uti apud Tartaros Dagesthanos,
 incolas Regionis Cathai, Insulae Zanzibar, aliosque; vel
 ex milio Turcico, quod quidam Maiz appellare solent,
 uti apud Brasilianos, Vid. Adam. Olear. Persianische
 Reise-Beschreibung/ Part. 3. Matth. Michov. Sarmat. lib.
 2. cap. 3. Hier. Histor. Nov. orb. lib. 1. cap. 27. Porro mate-
 riam poculorum subministrarunt arborum etiam & fruti-
 cum fructus, cum primis verò pyra & poma, eaque tam
 syl-

9.

sylvestria, quam hortensia, *Plin. lib. 14. cap. 16.* quanquam etiam ex ficibus; tamarindis & myrti baccis; ex mepilis, filiquis, sorbis, cornis, moris, pineis; item ex fructibus Brasilianis arborum Acajabæ, Pacobete, & ex fructu Nana; similiter in Nicaragua, America provincia, ex fructu Cacao remedia sitim reprimentia conficiantur, prouti fusius hæc nos edocet *Meibom. de Cerevis. cap. 18.* qui præterea *cap. 19* de potu in Insulis Fortunatis ex arboribus; ex Palma Ingica in regno Malabar, & Calicuto; ex arbore in Regno Senegæ; ex arbore Thal in Insula Seilan; ex arbore Hobus in Hispaniola quædam profert: quemadmodum pari ratione ibidem de potu illo Chinesium The & Chia; Floridanorum Cassinet; Brasilianorum hodiernorum ex radicibus, aipima, caxera, batata, beja & tepioja; Troglodytarum ex paliuri multus est: hinc ad Eundem, brevitatis studio ductus, B. L. remissum pariter ac ablegatum volo. *Formam* Juris poculorum arbitror in ipsa actuali poculorum adhibitione consistere; non sollicitus jam, utrum modicè an inmodicè hoc fiat; quoniam hoc partim in definitione cuiuscq; subjecti positum; partim speciebus poculorum licitis & illicitis proprium esse animadverto.

CAPUT II.

DIVISIONEM POCULORUM IN LICITA ET ILLICITA; ITEM LICITORUM DEFINITIONEM, ET CAUSAS EXHIBENS;

D*ivisionem* horum poculorum multam multos pro multiplicitate proprii ingenii excogitasse patet; *Vid. Wabremund. ab Ehrenberg. in Tractat. de Foederib. lib. 1. c. 2. n. 3.* qui decem pocula ponit, quorum quatuor ebrio porriguntur

B

(1.)

(1.) ad sitim (2.) ad lætitiã, (3.) ad voluptatem, (4.) ad ebrietatem. Ebrioso ulterius (5.) ad iram, (6.) ad litigium, (7.) ad furorem, (8.) ad somnum, (9.) ad morbum, (10.) ad perpetuam insaniam, *add. Georg. Gumpelzhaimer. de Exerc. Academic. partit. 5. pag. m. 422.* Hinc etiam sex indicia temulentia observat *Philipp. Camerar. oper. successiv. cent. 1. cap. 94. pag. m. 475.* quæ sunt: alarum elatio, titubatio & tremor, delitium sermonis, dolor capitis, dementia, ut tandem siderati bibaces intereant. Sed hæc pocula *Christian. Matth. lib. 3. System. Ethic. disputat. 4. p. m. 174.* ad tria restringit, ad poculum nimirum sanitatis, hilaritatis, ac voluptatis. Quamvis hoc etiam faciat *Johann. Henric. Alsted. Encyclopæd. lib. 35. Sect. II. n. 106. & 107. p. m. 2304.* dum triplicem bibendi modum introducit (1.) medicum, qui ad necessitatem & sanitatem refertur (2.) civilem, qui voluptatis & amicitia ergo suscipitur (3.) illiberalem, servilem & belluinum. Hæc vestigia sequitur *Steph. n. Guazz. in Conviv. Casalin. dissertat. de Conversat. Civil. adject. p. m. 493.* qui tamen à tribus uvarum generibus, quas vitem proferre dixit, pocula distingvit in lætitiæ, ebrietatis & doloris: mox istum numerum ampliat, & sitis, voluptatis, tentationis atque insaniam substituit: Imò denique poculorum numerum ad novenarium extendit, dum primum poculum sitis esse asserit, alterum voluptatis, tertium tentationis, quartum ebrietatis, quintum cholerae, sextum litis, septimum furoris, octavum somni, & nonum infirmitatis. Nos jam allegatas distributiones parum curantes impræsentiarum pocula distingvimus in licita & illicita. *Licita* dicimus, quæ sunt secundum mediocritatem ratione circumscriptam. *Causam eorum efficientem* hominem statuimus, qui partim secundum sobrietatis leges sibi ipsi jus dicitur; partim etiam in conviviis aliisque conventibus honestis cuilibet pro liberrima sua voluntate vicino propinare haustum concedit, & per consequens nemini per tædiose iteratum bibere molestiam fac-

ces-

cessit. Meritò igitur laudandus venit Rex Alphonsus, qui interrogatus, quid sibi vellet, quod vinum aquâ dilueret, contra omnium Regum & Aulicorum morem, respondit: ne ebrius fiam: non enim ignoro, quantum vini intemperantia Alexandri Macedonum Regis gloriæ obfuerit, *Panorm. lib. 2. de dict. & fact. Reg. Alphons.* Inquit etiam hæc *Johann. Barclaj. Euphorm. Satyr. part. 2. p. m. 224.* dum à contrario in falsa convivii Trifartiti descriptione necessarium huncce sobrietatis usum ostendit. *Causa finalis est, ut incomporabile illud firmatæ sanitatis commodum facilius sartum testum conservetur, similiter concepta convivarum læticia convenienter augeatur, ac denique aliis omnino virulentis vitiis, ebrietatem ut plurimum indubitato consequentibus, rixis videlicet, execrationibus, vociferationibus lasciviis, &c. (certissimis ebrietatis prædicto Alphonso teste filiis) omnis subrependi occasio præcipiatur. Effectum qui utriusque hujus causæ unus idemque est, pro nunc appellamus conversationem probè dispositam hominis in seipsum. Optimè hoc cognovit Leotyehidas, qui notante Plutarcho in suis Apophteg. Lacon, n. 97. p. m. 332. percontanti cuidam, quamobrem Spartiatæ parce biberent? Respondit: Ne alii de nobis consultant, sed nos pro aliis, *Herman. Herm. Consilia. Archi-Ep. Salzburg. F. sciob. Jur. Pub. cap. 12. n. 11. p. m. 246.* Materie ex qua Multiplicitatem in capite primo jam ostendi. Materiam in qua sive subjectum æstimo hominem suppeditare, quatenus nimirum ipsi poculorum concessio debet applicari. Materiam circa quam, sive objectum iterum hominem volo, veruntamen in quantum ipsius sanitas juxtim & probè composita per potum constitutio atque hilaritas respicitur. Formam repræsentat actualis illa circa pocula probè disponendi ratio, quæ sanitatis atque sufficientiæ regulis semper circumscribi debet: quæ cuncta uberiori cum Metaphysicorum, tum Moralistarum contemplatione lubentes volentes derelinquimus.*

11.

CAPUT III.

POCULORUM LICITORUM SPECIEM PRIMAM, VIDELICET POCULUM SANITATIS, OS- TENDENS.

POSITA generali poculorum licitorum contemplatione, necessarium est, jubente methodo, adsumamus specialem, videndum quippe quo modo uno vel altero tempore jus poculorum apprimae convenientem inter mortales locum sibi vindicare possit. Primo autem sese offert poculum sanitatis sive necessitatis, utpote nulli hominum per naturam evitabile. Quamvis etenim *Meibom. cap. 18. n. 25.* quorundam locorum in Lybia mentionem faciat, ubi incolæ ob penuriam aquæ potu destituantur, attamen provida natura hancce carentiam suo quoque motu resarcire voluit, dum herbis quibusdam ac radicibus loco potus utuntur, nec idcirco potu indigent, Lothophagi vocati. Homo siquidem à Deo corporalis creatura creatus necessario illis rebus, quæ ad sustentandum corpus conducunt indiguit: hinc igitur statim non tantummodo usum fructum in terra & rebus ad cibum ac potum & alias necessitates aptis obtinuit; sed etiam ad evitandam rerum communionem, dominium earundem primis temporibus, ut ut dissentit *Hug. Grot. de J. B. & P. lib. 2. c. 2. n. 2.* est consecutus, prouti patescit *ex Gen. c. 1. v. 26. & seqq. c. 2. v. 16. & 19. c. 9. vers. 2. & seqq. Ludov. Molin. Tom. 1. tr. 2. Disp. 18. p. si. col. 92. & seq. Dn. Strauch. dissert. de Imp. Mar. c. 1. Th. 8. & seq.* Mundus namque totus, asserente *Aristot. 1. polit. 5.* & omnia quibus mundus constat, quæque ex sese generat, ad solius hominis utilitatem atque commodum accom-

MO-

13-

modata, ejusque causa cuncta facta sunt atque parata,
add. *Joh. de Dicastill. de Just. & Jur. lib. 2. tract. 2. Disp. 1. dub.*
S. n. 85. p. m. 142. Hoc insuper elegantissime atque insimul
fusissimè innuit *M. Tull. Cicer. lib. 2. de Nat. Deor.* cujus verba
propter singularem eorum emphasin hic adscribere non
piguit: Nos, inquit, vescimur bestiis & terrenis & aqua-
tilibus, & volantibus, partim capiendo, partim alendo;
nos efficimus etiam domitu nostro quadrupedum vectio-
nes, quorum celeritas atque vis nobis ipsis adfert vim &
celeritatem; nos onera quibusdam bestiis, nos juga
imponimus, nos Elephantorum acutissimis fensibus,
nos sagacitate canum ad utilitatem nostram abutimur, nos
è terræ cavernis ferrum elicimus, rem ad colendos agros
necessariam, nos aris, argenti, auri venas penitus abdi-
tas invenimus, & ad usum aptas, & ad ornatum decoras:
arborum autem confectio, omnique materiâ, & cultâ
& sylvestri, partim ad calefaciendum corpus igni adhibi-
tâ, & ad mitigandum cibum utimur, partim ad ædifi-
candum, ut tectis septi frigora caloresque pellamus; ma-
gnes verò usus adfert ad navigia facienda, quorum cur-
sibus suppeditantur omnes undique ad vitam copiz: Quas-
que res violentissimas natura genuit, earum moderatio-
nem nos soli habemus: maris atque ventorum, propter
nauticarum rerum scientiam plurimisque maritimis rebus
fruimur atque utimur. Terrenorum item commodorum
omnis est in homine dominatus. Nos campis, nos mon-
tibus fruimur, nostri sunt arnes, nostri lacus, nos fruges
ferimus, nos arbores, nos aquarum inductionibus terris
fecunditatem damus, nos flumina arcemus, dirigimus, a-
vertimus, nostris denique manibus in rerum natura quasi
alteram naturam efficere conamur, &c. Quæ itaque cun-
cta, cum justè sese habeant, & certum sit, Deum largissi-
mum homines jamjam formatos nequaquam voluit e-
gere illis, quæ ad vitam continuandam conducere possunt;
sed potius quicquid utile mortalibus ac salutare uilo mo-
do prospexit, id totum una cum omnibus, quæ mundus

exhibet, ipsis preparasse, *Mitt. Dresser. Isag. Historic. part. 1. millen. 1. p. m. 8. Hag. de Roy, de eo quod iustum. lib. 1. t. 5. §. 1. p. m. 97.* Præterea quum in propatulo similiter apud omnes existat, homines tanquam corporeas & animatas creaturas, (quarum anima, quippe spiritus, in sicco habitare non potest, sed in sanguine, c. 9. *Moses. 32. q. 2. Augustin. in lib. quot. vet. & nov. testam. c. 23.*) potum atque humiditatem ad sui sustentationem omnimodò requirere: Hinc sanè infallibiliter sequitur, illud, quod nostri causâ conditur, quod nobis concessum, & sine quo vivere non possumus (quemadmodum de poculo sanitatis hæc cuncta præsupponenda sunt) necessariò licitum, atque singulariter nobis conveniens statuendum esse. Et hoc etiam voluisse *Iob. Accurs. in L. si minor. 34. verb. iuris contestata. lit. g. p. m. 571.* multi statuunt, dum eum, qui vinum modicè & ad sanitatem biberit, pecuniam ad bonos usus applicuisse asserunt.

CAPUT IV.

POCULUM HILARITATIS, IN SALUTEM ALTERIUS, ET AMI- CITIÆ CAUSA SUSCEPTUM DECLARANS.

SED misso poculo sanitatis ad secundum poculum licitum accedimus, quod alias vocari solet poculum lætitiæ ac hilaritatis: Hoc autem (quatenus partim in conversatione, partim in vita solitaria adhibetur) tantum abest, ut jure divino & morali, vel gentium & statutaris abrogatum; ut potius tanquam ad societatem hominum naturalem conservandam, pariter ac sanitatem confirmandam maximè conducens ab ipso quoque naturæ (Autore Deo

Deo expressè appropatum fuerit. Quod ut altius repeta-
 tur, Arist. placitum illud dicimus: hominem constitui
 ex corpore (i. mole terrena, quæ spiritus continet & hu-
 mores,) & animo, cui duo insunt, sensus & ratio: ex qui-
 bus voluptatis honestæ vis profuit, si bene sint temperata.
 Homo siquidem solus (ut de conversatione cum aliis lo-
 quamur) ad societatem colendam aptus nascitur (utcu-
 que id neget Thom. Hobb. in element. de civit. c. 1. §. 1. & seqq.)
 adeoque appetitus societatis id est communitatis, non
 quascunque, sed tranquillæ, & pro sui intellectus mo-
 do ordinatæ, cum his quæ sui sunt generis, hominis
 proprius æstimatur, Hug. Grot. de Jur. Bell. & Pac. in proleg.
 part. 2. Geoff. Linocer. Vivariens. Mycholog. Musar. lib. cap. de
 Thalia 4. Ex hoc igitur sereno fonte fluit, tanquam indi-
 vidua societatis comes, amicitia infucata, Cic. in Pal. Jam
 vero ad amicabilem societatem, cujus stimulos nobis infi-
 tos sentimus, non leve momentum præbent conversatio-
 nes, atque ex his composita aliquando convivium honesto-
 rum virorum, quæ largiorem paulo poculorum usum, a-
 nimum atque cogitationes, imò sermones exhilarantem
 non facile respuunt, præsertim dum melancholici, alique
 tristes interfuerint; Horum quippe cerebrum instar calcis
 vivæ est, quam si manu trahes, contractus frigidam eam
 siccamque esse docet: sed si quocunque liquore paulum
 adspergas, calor, qui inde excitatur, ne ferri quidem pot-
 est, Vid. Jan. Hart. Scrutin. Ingenior. interpr. Asch. maj.
 & ling. Castellan in latin. transl. c. 16. circ. fin. p. m. 516. His ad-
 de, (ut vitam insulam solitariam discutiamus) quod supre-
 mus mundi Conditor non ad tristitiam certè, sed ad latiti-
 am potius primum hominem creaverit, ad quam excitan-
 dam in subjecto præprimis curis, uti monitum, turbido,
 ut & anxietatum jugo depresso omnino hisce poculorum
 generibus licitè utimur, arg. Proverb. 31. vers. 6. Date sice-
 ram mœrentibus, & vinum iis, qui amaro sunt animo,
 ut bibant & obliviscantur egestatis, & doleris sui non
 recor-

recordentur amplius. Ubi rectissime per ficeram, cum vino opponatur, omnis portio intelligitur, quæ in ebriare extra vinum potest; sive illa, quæ frumento conficitur, sive pomorum succo, aut cum favi decoquuntur in dulcem & barbaram portionem, aut palmularum fructus exprimuntur in liquorem, coctisque fragibus pingvior aqua coloratur, *Meibom. c. 3. n. 13. & seqq.* His adstipulatur *Syr. cap. 32. vers. 32. & seqq.* Et Solon quoque Arcefilaus & Cato vino laxasse animum scribuntur, curis publicis fatigatum: At facilius efficiet, quisquis objecerit, hoc crimen honestum, quam viros illos turpes, inquit *Senec. de Tranquill. anim. c. 15. add. Gumpelzhaim. de Exerc. Acad. partit. 5. n. 9. p. m. 430.* Etenim quis nescit membra hinc refoverri, instaurari humores, spiritum refici, ac rationem expergefieri quodammodo? hinc à laboribus quiescimus, curas laxamus & suam ingenio efficitur pabulum. Tolle convivantium hilaritatem, jam ut plurimum evanescet amoris fomes, amicitiae condimentum, aut vitæ solatium, *vid. Geogr. Tinocer. loc. cit.* Quod si tamen prædictam poculorum adhibitionem quis in largiorem inter convivas frequentiam erumpere velle animadvertat, pariter ac totum hocce negotium ebrietatem denique aliquam minitari posse certus sit, utique salvam prætendendo constitutionem se excusare quacunque ratione, ut & actu huic se subducere; vel si instantius urgeatur, vinum, cerevisiam, aliosque liquores potius modis omnibus occultare atque clanculum seponere; quid? in maximo necessitatis ventu simulando magis in terram effundere, quam sanitatem juxta & sobriam dietam corrumpere, in sua conscientia convictus adigitur atque tenetur. Ut proinde non videam, quam ob rem vero obloqui censeantur *Montanes. lib. 2. Critic. Christian. c. 5. & alibi passim. Dn. Christoph. Philipp. Richter. in Quest. Miscell. 37. p. m. 139. & Sagittar. Disp. 3. quæst. Illustr. 8. quoniam hoc, uti reor, sensu explicati, mortalitati nequicquam contradicere videntur. Plura ratione hujus poculi adjicere*

non

non habeo, sed totum hocce negotium graphicis illis *Senec. de Tranquill. anim. circ. fin.* verbis compono: Aliquando, inquit, vegetatio, iterque & mutata regio vigorem dabant, convictusque & largior potio; Nonnunquam & usque ad ebrietatem veniendum, non ut mergat nos, sed ut deprimat. Eluit enim curas, & ab imo animum movet; & ut morbis quibusdam, ita tristitiæ medetur? Liberque non ob licentiam linguæ dictus est inventor vini, sed quia liberat servitio curarum animum, & asserit, vegetioremque & audaciorum in omnes conatus facit. Sed ut libertatis, ita vini salubris moderatio est. Breviter aut nulla ebrietas, aut tanta sit, ut tibi curas eripiat; si qua est inter utrumque nocet, *vid. Ovid. l. 2. de Remed. amor. in fin.* Tertium poculis licitis annumerandum est modica in salutem alterius & simplex libatio atque potatio, quam etiam apud Græcos & Romanos in usu fuisse attestatus; *Taubm. in Plat. PERS. act. 5. Scen. 1. adv. bene mihi.* Quos non tantum in honorem Deorum; sed etiam Principum, beneficorum, præceptorum & amicorum bibisse refert. Nec possumus similiter hanc actionem in se consideratam tanquam moraliter turpem rejicere; quoniam hocce poculum nihil aliud, quam virtuosè moderatam & cum voto prosperitatis conjunctam adbibitionem in se continet. Sicuti igitur per se poculum honestum sanitatis & lætitiæ bibere vitium non est, uti non ita multo ante demonstratum fuit; multò minus vitium erit, votum omnimodæ salutis pariter ac benevolentiae adjicere. atq; sub hac neutiquam culpanda consuetudine vicino propinare. Cū etenim personæ objectū quod intendimus, tanquam bonum placeat motibus appetitū sensitivi concupiscentis, adeo, ut in simul in idem intente feramur, necessario vel amor, vel desiderium exoritur, quæ duo convenientissimè cū bonis ominationibus, tanquā piissimi affectūs signis extrinsecis, subsistere possunt; idq; magis, si motus atq; complacentia voluntatis accedant, ita ut magni aliquem æstimemus, quod dilectionis ejusque speciei charitatis proprium est. Probè hæc requisita legitimæ sa-

C

lu.

luti potationis collegit *Andr. Kesler. Theolog. Cas. Conscient.*
cap. 62. p. m. 370. in Quest. Obs recht sey/ daß man auf
 anderer Leute Gesundheit einen Trunck geschehen lasset?
 verb. Bey dieser Frage muß nothwendig ein Unterscheid
 in acht genommen werden der Personen / Zeit / Quantität /
 Ziel und Gebräuchen. (1.) Daß seine züchtige / Christliche
 gute Freunde (2.) bey guter Bescheidenheit (3.) poculum
 lætitiæ, ein fröhliches Trüncklein (4.) mit erbaren Gebräu-
 chen auf ehrlicher Leute Gesundheit / gutes Glück und
 Wohlstand / besonders derer / die aus tapffern Gemüth wich-
 tige Sachen anfangen und handeln zu Gottes Ehre / auch
 der Christlichen Kirchen Wohlfart / und dem gemeinen Nu-
 tzen zum besten / lassen herum gehen. (5.) Dergestalt / daß
 durch einen solchen Trunck ehrlicher Leute in guten gedacht
 werde / auch derselbe ein Zeichen sey treuer Herzen und gu-
 ter Affectio, das läßt man billich als ein Mittel. Berck / wel-
 ches unverbotten / und an ihm selbst unsträflich / passiven.
 Nolumus tamen hoc in loco simul introductum aut de-
 fensum habere ab usum, quin potius ejusdem abominatio-
 nem ad scholam poculorum, illicitorum seponimus. Pro-
 gredimur ad quartum nunc poculum, amicitia, puta, atque,
 ut loqui amant, fraternitatis: quod, si juxta leges hone-
 state circumseptas, & cum personis ante cognitis ac mori-
 bus probatis fuerit susceptum, non sanè in puncto juris
 accusare turpitudinis possumus. Nec dubium est, illam
 amicitiam in actu quippe hilaritatis, non ebrietatis contra-
 ctam, ratam atque confirmatam subsistere posse. Positis
 enim omnibus ad veram & perfectam amicitiam requisi-
 tis, quo minus vera & perfecta sit, roburque suum habe-
 at pocula obstare non possunt, vid. *Anton. Iter. Synops.*
Philos. Moral. lib. 3. cap. 16. quest. 2. & seqq. Wendelin. lib. 1. Phi-
los. moral. cap. 26. q. 28. p. m. 860. & seqq. Andr. Prückner. Ma-
nual. Qq. Theol. cent. 3. q. 21. p. m. 114. Contra levitatis haud
 obscura argumentum exhibet, amicitiam inter pocula aliis
 in-

incognitis quos fortè primum vidimùs ; & quorum virtus nondum nobis est perspecta , vel unius, vini haustu mercandam, venum protrudere. Cum sæpè, quem Theseum aut Proclum, Pyladem & Orestem putasses, ipso Catilina sit molestior: hinc igitur nulla profectò alia, quàm vinaria, ceravifraria & uno verbo, vitrea amicitia nasci potest. Optime hoc proprio testimonio nobis confirmavit *Philipp. Camerar. Oper. successiv. Centur. 1. cap. 94. p. 476.* Nonnunquam, inquit, fit, ut inter potandum simus amicissimi & humanissimi : at manè concocto vino, illa humanitas & conjunctio, quæ arctissima videbatur, plerumque simul cum vino evanescit, vel potius ita acescit, ut nonnunquam in ferinam rabiem vertatur. Hoc semel atque iterum observavi in in equitibus nostratibus, non procul ab Argentorato, aliis ad Regem Galliarum, aliis ad Principem Condæ militatum descendentibus, & veluti sub Præcone, ut Plutarchus de equitibus Romanis, ait, prostantibus, atque iis, qui plus dedissent, se adjungentibus. Hi ubi in iisdem diversoriis fortè convenissent, & vino incaluissent; fratres, consanguinei, & affines inter se erant, paulò post in bello se mutuò interfectori.

CAPUT V.

POCULUM INJURIANTI PROPINATUM EXAMINANS.

Quinta poculorum licitorum jam species sequitur, nimirum, quando injuriatus cū injuriante, salvo tamen injuriarum processu, bibit, atq; officii forsitan ratione, cōversatur, aut dum decenter à superioribus ad imum in salutem alterius tertii, probè merentis, propinatur, suo se lædenti poculum, ne totum convivium lædatur, offerre cogitur. Quoniam rancor tantum & vindicta privata seposita censentur, quod quemlibet Christianum decet, *Vid. Grot. de*

Jur. Bell. & Pac. lib. 1. c. 2. n. 8. p. m. 26. & seqq. non autem ipsa injuriarum actio per magistratum decidenda, vel id, quod legibus justitiæ tanquam nobis detractum, debet restitui. *Dn. Strauch. Dissert. 19. Th. 15.* Quanquam etenim per rerum naturam ferè videatur impossibile, ut vel atrocissimæ & maximè horrendæ injuriæ semel rite per honestatè morum, vitæque probitatem circumvallata bonæ famæ fundamenta concutere pariter ac evertere queant; præprijis quum ex sententia *Ovid. Nas. lib. 4. Fastor.* mens recti conscia famæ mendacia felicissimè rideat: quia tamen, (verba sunt *Dn. Georg. Adam. Struv. Syntagm. Jur. Civil. Ex. 48. Th. 60. p. m. 916.*) ob internum illud & nobis cohærens fundamentum debeamus externo ab aliis honore, quem bonorum externorum maximum esse dicit *Aristot. 4. Ethic. 7.* affici: ideò qui injuriam in aliquem profert, non tribuit ipsi, quod ei debebat; qui verò quod debet, non tribuit, is damnum aliquod infert. Quod damnum, uti contrariis honori verbis datur; ita illis revocatis, vei honore debito rursus exhibito refarcitur. Hoc ipsum quoque confirmat *Bened. Carpzov. prax. Criminal. part. 2. quest. 94. n. 1. & seqq. p. m. 377. in verb.* Cum furto & falso, quantum ad gravitatem delicti, pugnare quoque posset crimen injuriarum. Quod æque atrox esse videtur, tantoque atrocius, quanto gravior solet esse viris honestis jactura honoris & existimationis, quam non bonis, sed & vitæ & valetudini præferunt, ut loquitur *Dn. Augustus Elector. Saxonie in pr. Const. 42. part.* Hæc cum lædatur verbis injuriosis, non minus atque furto patrimonium, (unde vulgò injurians fur honoris, ein Ehren-Dieb/ appellitari solet) politico fanè homini ignominiosum esset, inultam relinquere injuriam, quocunque etiam modo fuerit illata. Aliud interim dicendum est, si injuriatus, proprio & spontaneo motu, non ex præallegato honestatis postulato, cum injuriante biberit, luserit, comederit, (& quidem antequam actio in judicium fuerit deducta. *Herman. Vultej. ad J. fin. Instit. de Injur.*

Joseph. Mascard. de probation. conclus. 904. n. 25. vol. 2. Pa-
normitan. ad c. 7. olim. X. de injur. n. 6.) ut indubitata exinde
amicitia atque certissima reconciliatio possit colligi, Bened.
Carpzov. Prax. Criminal. part. 7. q. 97. n. 50. Matth. Wesenb. π.
ad ff. de injur. n. 13. Cum hic concordat Gloss. Germanic. ad
artic. 31. lib. 3. Land & Recht. pag. miki 1369. num. 7. verb.
 Dann dergleichen mag einer einem erlassen und vergeben /
 also daß es ihm zugesaget / oder nachmahls mit ihm spie-
 let und trincket / und anderer freundlicher Gebärde und Ge-
 meinschaft gegen ihm pfleget / wie er gegen einem zu thun
 pfleget / mit dem er Freundschaft hat / darum ob es einer
 dem andern zwischen beyden selbst hätte verziehen / oder solches
 in einem Jahr nicht geklaget / u. er oder iemand anders darü-
 nachmahls klagen wolte / soll man die Klage keinesweges hören.
Utrum autem hoc assertum ab iis, qui Bened. Carpzov. l. c. p.
m. 412. secuti sunt, probari possit, ex. c. 4. nec aliqua. 27. q.
 1. Satis equidem dubito : quoniam citatus canon ne verbu-
 lum quidem de amica atque reconciliata præsumptione
 conversatione inter injuriantem & injuriatum ; sed potius
 de turpi & clandestino amore ac congressu monachi atq[ue]
 monachæ sermonem continet. Cæterum quaestionis est
 arduioris , an semel injuriatus ex inevitabili conversationis
 necessitate cum altero injuriantem bibens , quoque postea
 actionem criminalem adversus eundem instituere possit ?
 fanè uon pauci reperiuntur , qui citra malevolum injuria-
 ti adversus injuriantem affectum hanc actionem contingere
 vix posse , adeoque hunc , qui eâ utitur secundum princi-
 pia actionum humanarum examinatum , aliquatenus im-
 probum dicendum esse statuunt. Argumentum eorū in for-
 mam redactum syllogisticā ita præter propter sese habebit :
 quicumque instituit actionem , quæ sine malevolo affectu
 contingere vix potest , ille , secundum principia actionum
 humanarum examinatus , potest aliquatenus improbus
 dici : Atqui , qui agit actione injuriarum criminali , is in-
 sti-

stituit actionem, quæ sine malevolo affectu contingere vix potest: Ergo qui agit actione injuriarum criminali, ille, secundum principia actionum humanarum examinatus, potest aliquatenus improbus dici. Major propositio videtur esse indubia: Minor probatur ex eo, quod actio injuriarum criminalis in vindictam primariò competat. *Vid. B. Hahn, in not. ad Wesenbec. de injur. n. 13. verb. quam criminalem.* Verum enim verò cum etiam inter prædictos dissentientes dispallescat injuriatum amico infimul animo solius famæ ablatæ recuperandæ gratiâ actionem in alium movere posse; idcirco præsupposito hoc negamus minorem argumenti propotionem. Falsum enim est, ethicum injuriatum, atque ob id criminaliter agentem in animo habere affectum malevolum, sese, præviâ licet sententiâ judicis, vindicandi; cum potius intendat, ut quod sibi contra fas atque æquitatem illatum est malum, ne in ulterius atque desperatum magis Reipublicæ detrimentum protrahatur, modis omnibus retundatur æque ac à magistratu corrigatur. Concedimus equidem lubenter omnem judicialem persecutionem injuriæ pro ratione dispositi vitiosè subjecti semper omni peccato haud carere: quod ipsum insuper innuit Christus *Matth. 5.* ubi corrigit Judæos, notante *Dn. Casp. Ziegler. in commentar. ad 9. 8. lib. 1. cap. 2. Hug. Grot. p. m. 91. verb. ne arceri quidem,* qui jus talionis à privato quovis non tantum; sed & promiscuè ex propria iracundia atque culpanda vindicta per magistratum exerceri posse putabant; quod negat Christus, non autem prohibet omninò ne ad judicem res deferatur, nisi fiat, utque jam dictum, judicialis persecutio, animo vindictæ cupido, virulento, & propter conceptum odium æstuante. At exinde non statim sequitur: Ergò actio injuriarum criminalis sine malevolo affectu contingere non potest, præsertim in eo, qui omnes Christianæ moralitatis terminos probè & juxta amussim observat. His adde, quod non per pœnæ inflictionem, sed potius per palinodiam, vel
 quæ-

aliam declarationem judicialem famæ restitutio ab injuriato
 quaratur: quum illa etiam si remissio per pocula parti fiat,
Angel. Arabin. in tract. malef. verb. comparent. dicti inquisiti. n.
23. Jacob. de Bellov. in pr. cr. de Injur. n. 17. & 32. interesse pu-
 blicum; hæc restorationem privatam detractæ bonæ exi-
 stimationis persequatur. Clarius hæc reperiuntur apud
Carpz. l. c. quest. 94. n. 33. p. m. 381. verb. hoc casu unica pœ-
 na haud sufficit, nec utraque ad eundem effectum tendit:
 arbitraria siquidem pœna interesse publicum magistratus
 respicit; palinodia verò, si propriè pœna appellanda est,
 privatum interesse offensæ partis, existimationem scilicet
 & famam concernit: utramque igitur subsistere atque con-
 currere mirum haud est. Nec majorem præterea præpositio-
 nem principalis dissentientium argumenti veram esse patet.
 Non enim statim contra principia actionum humanarum
 peccat, qui id agendum assumit, quod apud plerosque in
 deteriorem adhibetur partem; sicut lippis & tonsoribus
 hoc notum arbitramur. Affine aliàs hinc poculo injurian-
 ti propinato constituunt aulici quidam inter se dissiden-
 tes: quod si forte princeps in orbem seu à primo ad ulti-
 mum bibere jusserit: tunc quippe solent poculum cum
 protestatione accipere, magis conveniens tempus, simulq;
 commodiorem graviter lædendi occasionem expectantes;
 quod in communi, more aulico bibere dicitur sive *auff*
Hoff-Recht trincken. Sed huncce morem, ut ut ob fictam
 honestatis rationem quidam observandum censeant, rectis-
 simè improbitatis arguit *Georg. Gumbelzhaim. de Exercit.*
Academic. partit. 5. n. 12. in fin. p. m. 434. Non enim lege
 morali edocemur vindictam privatam, ne quidem in judi-
 ciis publicis, ut supra monitum, nobis reservare, adeoq;
 falso adversus alterum, incandidoque potu uti; sed mul-
 to magis jure divino adstringimur, inimicis nostris, licet
 asperrimis, salvâ eorum, quæ nobis per injurias abla-
 ta sunt, vindicatione judiciali, optima quæque velle, ad-
 eò ut rancor ubiq; animi, quam fieri poterit, longissimè absit.

CA.

CAPUT VI.

DE POCULIS IMMODERATIS
IN GENERE DISSERENS.

EXplicatis hactenus poculis quibusdam licitis, ad illicita
 similiter accessum facimus, eaque iterum vel in immode-
 rata, vel in venenata dividimus. Immoderata dicimus, si fortè
 quidam tam in defectu, quàm in excessu contra morales sobrie-
 tatis regulas peccant. Quamvis autem attestante *Anton. Iter.*
Synops. Philosoph. Moral. 3. lib. cap. 3. §. 9. in fin. p. m.
 108. in defectu qui peccent, vix ullos hodiè, nisi avarissi-
 mos, deprehendas; inventi tamen sunt olim Encratitæ, à
 temperantia & continentia, quam profitebantur, sic ap-
 pellati, vinum omne, tanquam rem abominabilem dete-
 stantes: quos secuti tum Manichæi circa annum Christi
 280. (uti est ap. *Augustin. lib. 21. 16. de morib. Manichæor.*) Vi-
 num fel esse principum tenebrarum garrientes; tum Seve-
 rianî apud *Epiphan. heres. 45.* qui vitem è femine diaboli
 in specie serpentis germinasse dicebant, cujus acini velut
 veneæ guttæ sint; hinc vinum turbare mentem, & ad Ve-
 nerem incitare: & ideò à Vino penitus abstinebant; *Vid.*
Leonhard. Lauredan. Venet. Sylv. rer. Moral. s. predicabil. sub
tit. ebrietas. col. 2. n. 1. p. m. 56. Excessum poculorum descri-
 bimus, quod sit inordinatus bibacitatis appetitus, vel
 proprio motu, vel altero instigante, conciliatus: videli-
 cet, quando aliquis contra omnem animalium fermè natu-
 ram, vino, cerevisiâ, mulso, vel aliâ materiâ ebrietatem
 causante, adeò sese ingurgitat, ut omnis nonnunquam ra-
 tionis, imò manuum pariter ac pedum officium amittat.
 Ebrietatem quidem non simpliciter damnandam judicat
Paul. Laymann. Theolog. Moral. lib. 3. sect. 4. n. 5. p. m. 242. Si
 enim (verba ejus sunt,) ob finem bonum & honestum, v.
 g. sanitatis recuperationem, haustus vini usque ad ebie-
 tatem,

tatem, prudentis medici iudicio necessarius sit, tunc non absurdum iudicat recta ratio, ad breve tempus rationis usu destitui, ut recuperatâ sanitate munera rationis melius præstentur, quemadmodum etiam dormientibus contingit, quare culpâ vacat talis voluntaria ebrietas, teste *Sylvestr. verb. ebrietas. q. 3. Cajetan. sup. q. 150. a. 2. & in Summ. verb. ebrietas. Tolet. cap. 60.* Ex qua doctrina non improbabili-
 ter *Less. de J. & J. l. 4. c. 3. dub. 4.* infert, licitum esse inebriari mortis vitandæ causâ, quam tibi aliquis per violentiam minatur, nisi propinanti respondeas, modo scandalum absit, neque cedat in contemptum virtutis temperantiæ à Christianis servandæ. Probatur: Si enim ad redimendam vitam à tyranno fas est sibi ipsi manum, vel pedem amputare, cur non etiam rationis usum ad breve tempus sibi adimere? Repugnat tamen *Cajetan. 2. 2. q. 150. a. 2. ad 3. imò & S. Augustin. serm. 232.* Etiam si ad hoc veniretur, innuit, ut tibi diceretur, aut bibas, aut morieris; melius erat, ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur. Sed *Lessius* respondet, *Augustinum* id dixisse propter ea, quæ per accidens conjuncta esse soleant. Eadem ferè sunt, quæ ipse *Less. l. c. n. 13. p. m. 619. cum Navarr. c. 23. n. 219.* profert: Si in subito pestis terrore, aliis remediis æque commodè non suppetentibus, magnus haustus vini generosi sumatur, vel adversus venenum frigidum (ut opium, solanum, cicutam, hyoscyamum) aut contra cantharides magna vini copia habenda, ex qua rationis usus sit impediendus; præscribatur, non est ebrietas. Non enim est excessus respectu talis subjecti & ad talem finem: neque causa delectationis gustus & tactus palati vel oesophagi sumitur: unde non repugnat temperantiæ quæ circa tales delectationes versatur. Addatur porro hæc allegatis *Georg. Gumpelzaim. l. c. n. 10. p. m. 431.* ubi datur, inquit illic, voluptas bona & ebrietas non semper est mala, utpote hilaritas est janua ebrietatis, & lubricus gradus est ab hilaritate ad ebrietatem, quæ in bonum quoque virum ca-
 D
 dere

dere potest: nam facile sibi persuaderi patietur is, qui cogitat accidere posse, ut quis urgente magna siti, plausibili persuadente & amicâ conversatione, vel etiam per imprudentiam, nec ex proposito & instituto, nec ingluvie; serenandæ gratia mentis, non turbandæ, vino superatur præter morem hausto, *Bernegger. in dodec. 8. Germ. Tacit. q. 1.* Ergo culpâ vacat, vel certe à graviori est aliena illa ebrietas, erroribusque potius, quam vitiis annumeranda: prout in Noacho s'apparet, qui primus ex uvis exprimendi vini inventor, ad unius horæ ebrietatem nudavit femora sua, quæ per sexcentos annos contexerat, ut loquitur *Hieronym. in Epist. ad Ocean.* Sed forsân non atrociori peccato, cum & τὸ πῶσον, quantum sit bibendum, & τὸ ἕγπον, modum, quo sumendum vinum, ignorarit. Et de ejusmodi liberaliore, honesto tamen potu accipio illud *Genes. 43. vers. ult.* quod de fratribus Josephi dicitur, bibisse & inebriatos fuisse cum eo, & *Johan. 2. vers. 10.* cum inebriati fuerint. Hodie vocant ein Christliches Trüncklein / oder Christliches Râuschlein. Nobis ratione hujus negotii potius τὸ ἐπέχειν placet, quapropter universalem nostram hæc de re Παινεσιον conflictui publico reservamus: semper interim eo attendentes, ne per licentiam unius vel alterius exorbitationis ipsissima Legum moralitati vim vel minimam inferamus, quod de facili per imitationem prædictorum exemplorum contingere nemo non posse videt. Caveat quilibet vir bonus ebrietatem cane pejus & angue, tum maximè eam, quam ex præelectione quadam sibi conciliant mortales; & insimul cavebit effectus illos, quos humoribus superata mens absque judicio protrudit, quibusque insimul mediantibus tam proximorum, quam propria non rarò vita variam subire aleam cogitur. Cæterum detestandum hoc ebrietatis vitium adeò penè altas undique radices egit, ut suâ inter nostrates magnitudine non laborare tantum; sed & in virtutem serè abiisse ob impunitatem dicatur. Hinc igitur iterum atque sæpius civi-

um

um ædes computationibus ubique strenuis scatent; hinc publici quoque conventus poculis subinde repletis gaudent; hinc iudicium denique subsellia vitris omnino cumularis turgent liberalissimè. Cum tamen quilibet cordatus Magistratus, quid? omnis certè sobrietatis amans mortalis nocte dieque mente revolvere debeat, ebrietatem, tanquam certissimum immodici poculi consequens, revera esse ætatis & ingenii carnificinam, memoriæ naufragium, oblivionis, ignorantix, stuporis, invaletudinis & vitiorum omnium matrem, lippitudinis & graveolentiæ fontem & fomitem, evulgatricem arcanorum, invitatum hostem; voluntariam insaniam, lasciviæ ac discordiæ magistram, quæ humanos sensus & mentem mergit, hebetat, subvertit, quid? hoc animal cui Deus omnia subjecit subjacere omnibus compellit. Hoc vitiorum vitium stupet coacta natura; dum homo ebrius neque ullum virtuti locum relinquit, nec ullum in dubiis consilium invenit, nec inventum quidem intelligit: Dum neque præterita recordari, nec præsentia moderari, nec futura prævidere potest. Et cum reliqua vitia præsens otium duntaxat sibi vendicant, ebrietas etiam longè post sequens: Quò fit, ut, priusquam villum edormierint bibuli, non minus ad meditandum aut agendum inutiles sunt ineptique quam cum profus sopiti. Quo sæpius vidimus paucarum horarum hilarem insaniam totius post vitæ tædio pensatam. *vid. Frideric. de Marselaer. legat. l. 1. dissert. 17. p. m. 78.* In quantum autem hoc detestandum malum in specie principi fugiendum sit, *idem p. m. 15.* exemplo Polybii æque ac Androcydis, virorum scientiâ ubivis clarissimorum comprobatur. Hinc siquidem, ut intemperantiam Alexandri cohiberet, salubri sapius fuit monito usus: Vinum potaturus Rex memento te bibere sanguinem terræ: Cicuta homini venenum, cicutæ vinum. Ille Demetrio sequentia proposuit axiomata: Sobrius esto, nemini fidem habere faciliè memento, spes tuas in te ipso pone, hi nervi

D 2

sunt

sunt prudentiæ, *add. ex Plin. Brus. l. i. c. 9.* Porro ebrietatem detestantur *Thom. 2. 2. q. 150. art. 2.* eandem peccatum mortale vocans; & *L. Ann. Senec. Epist. 83. p. m. 447.* dum omne vitium, inquit, ebrietas & includit & detegit: Obstantem malis conatibus verecundiam removet: Ubi possedit animum nimia vis vini, quicquid mali latebat, emergit. Non facit ebrietas vitia, sed protrahit: Tunc libidinosus ne cubiculum quidem expectat, sed cupiditatibus, quantum petierint, permittit: tunc impudicus morbum profitetur ac publicat: tunc petulans non linguam, non manum continet. Crescit insolenti superbia; crudelitas sævo; malignitas livido. Adjice istam ignorantiam sui, dubia & parum explanata verba, incertos oculos, gradum errantem, vertiginem capitis, tecta ipsa mobilia, velut aliquò turbine circum agente totum domum, stomachi tormenta, cum effervescit merum, ac viscera ipsa distendit. Tunc tamen utcunque tolerabile est, dum illi vis sua est: quid cum somno vitiatur, & quæ ebrietas fuit, cruditas facta est: Sed & cogita, quas clades ediderit ebrietas. Hæc acerrimas gentes, bellicosissimasque hostibus tradidit, hæc matorum annorum pertinaci bello defensa, inania patefecit: Hæc contumacissimos & jugum recusantes in alienum egit arbitrium, hæc invictas acies domuit. Alexandrum tot itinera, tot prælia, tot hiemes, per quas victa templorum locorumque difficultate transierat; tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimiserunt; intemperantia bibendi, & ille Herculeus ac fatalis scyphus condidit. M. Antonium, magnum virum & ingenii nobilis, quæ alia res perdidit & in externos mores ac vitia non Romana trajecit, quàm ebrietas, nec minor vino Cleopatrarum amor? Hæc illum res hostem Reipublicæ, hæc hostibus suis imparem reddidit, hæc crudellem fecit, cum capita principum civitatis cœnantis referrentur, cum inter apparatusissimas epulas luxusque regales ora ac manus proscriptorum recognosceret, cum vino gravis

vis.

vis, fitiret tamen sanguinem. Similiter Ebrietas ab *Augu-
stin. ad sacr. virgin*, dicitur vitiorum omnium mater, cul-
parumque materia, radix criminum, origo flagitiorum,
turbatio capitis, naufragium castitatis, subversio sensus,
tempesta lingua, procella corporis, amissio temporis,
insania voluntaria, ignominiosus languor, turpitudine mo-
rum, dedecus vitæ, honestatis infamia, animæ corrupte-
la. Ut proinde scitè peritèque cecinerit *Horatius l. 1. Epist.
5.* quid non ebrietas designat? Operta recludit, spes
jebet esse ratas, in prælia tradit inermem: Sollicitis animis
onus eximit: addocet artes. Fæcundi calices, quem non
fecere disertum? Contracta quem non in paupertate so-
lutum? *Basilii magnus*, quid esset ebrietas interrogatus
respondit: Ebrietas dæmon est, spontè admissus in ani-
mos per voluptatem. Mater est malitiæ, impugnatio vir-
tutis: ex forti timidum facit: ex modesto lascivum: justi-
tiam ignorat: prudentiam abolet. Et sicut aqua pugnat
igni, sic immoderatio vini mentem sobriam extinguit.
Anton. & Max. Serm. de Ebrietat. Potiores itidem intem-
perantiæ hujus effectus amplissimè ex diversis sanctis Pa-
tribus demonstravit *Leonhard. Less. supr. cit. lib. 4. c. 3. n. 20.
& seqq. p. m. 620.* quorum summa saltim capita hinc recen-
sere lubet: (1.) Facultates exhaurit: hinc sequitur gravis
familiæ afflictio, liberorum neglectus, creditorum de-
fraudatio, furtum, latrocinium, &c. (2.) Corpus fœdum,
imbecillum & morbidum efficit: hinc enim est oculorum
lippitudo, narium coryza, oris graveolentia, anima fœti-
da, membra tremula: hinc capitis destillationes, tusses,
fœdique screatus: hinc apoplexia & paralytis membro-
rum, articulares morbi. (3.) Reddit hominem inutilem
ad bonum, nimirum non solum ad opera pietatis, sed et-
iam ad studia literarum, ad politica, ad mechanica, de-
nique ad omnem vitæ usum. (4.) Facit hominem bestis
similem & etiam viliozem: hæc sanè est præcipua injuria,
quam ebrietas per se & proximè dignitati naturæ rationa-

lis, quâ parte est imago Dei, infert, ob quam maximè dicitur esse peccatum mortiferum. (5.) Secreta prodit, (6.) Ad mores absurdos & gravia crimina excitat. (7.) Difficillimè curatur, quia vinum corporis habitum inmutat, hepar accendit, fauces exsiccat & siticulosos reddit, quo fit, ut sitis bibendo augeatur, faucibus magis magisque arescentibus &c. Haftenus *Lessius*. Hoc autem nigerrimum profectò malum in privatis non tantum conversationibus noxium suum aconitum dissipat, sed & in publicis nonnunquam conventibus pedem subinde constituit sibi constantem, quemadmodum Autor est *Herman. Lather. de cens. lib. 1. cap. 10. n. 32. & seqq.* quippe in quibus iterum atque sæpiùs tanta temperantia, & sobrietas animadvertitur, ut eos non tam commentandi, quàm comessandi gratiâ institutos æstimare posses. Quapropter *Ferdinandum I. Imperatorem* refert *Bened. Carpzov. Prax. Criminal. part. 3. quest. 146. n. 19. p. m. 378.* Legatos principum & Civitatum Imperialium, monuisse hisce verbis: Mementote, Vos huc ablegatos esse, non compotandi & comessandi; sed publica Imperii negotia pertractandi gratiâ: ideoque maledictam ebrietatem manibus pedibusque fugitate, quæ animam simul & corpus perdit, & quæ vobis commissa sunt, agitate: *add. Paul. Negel. p. m. von Bürgerlichen Stande. c. 19. p. m. 219.* similiter *Christoph. Peller. polit. scelerat. Impugnata. in addit. ad cap. 13. verb. pocula etiam p. m. 13. & seq. Severin. de Monzamban. de stat. Imper. Germ. c. 5. §. 2. p. m. 67.* qui tamen postremus hoc in negotio, utut vir cætera doctissimus, virgulam eruditorum censoriam nequicquam exasse avitare posse judicatur. Dum *l. c.* objiciendo splendidissimis Imperii Legatis pocula, in Comitibus horis antemeridianis vino Hispanico; Pomeridianis verò Rhenano aut Mosellano repleta, lividum suum animum; adversus Imperium nostrum sacratissimum manifestissimè prodit, adeoque merito injurius obid, ac notâ dignus apud Doctiores audit. Huic quoque annumerandi sunt, quos *Dn. Pel-*

Pellerus loc. cit. introducit, qui itidem Comitibus nostris stigma inurere conantur. Utinam etenim, inquit ille, atque etiam utinam, ne ea, quæ Columnæ, Romæ in executionem damnati facinoris contra Crequium Regis Christianissimi Oratorem à Corsicis militibus patrati. A. O. R. M. DC. LXIV erectæ, effixæ legebantur, ad nostra quoque Comitibus aliqui trahi posse putarent, hæc sic se habent:

COMITIA. MODERNA.
 IN: PROTESTATIONE. CONVENIMUS!
 CONVENIENDO. COMPETIMUS.
 COMPETENDO. CONSULIMUS.
 CONSULTANDO. CONFUNDIMUS.
 IN. CONFUSIONE. CONCUDIMUS.
 CONCLUSA. REJICIMUS.
 ET. SALUTEM PATRIÆ. CONSIDERAMUS.
 PER: CONSILIA. LENTA. VIOLENTA. VINO
 LENTA.

Verum enim verò ratione competentis atque protestationum hisce taxatoribus opponimus *Hermann. Herm. Fascie. Jur. Publ. cap. 23. n. 16. & seqq. p. m. 392. cum Limn. de Jur. Publ. libr. 4. cap. 9. p. m. 295.* quoniam nullum tantum momenti argumentum in contrarium allegari potest, ut quis per illud vel minimum de suo jure remittere, vel honorem jactare debeat probè partum atque acquisitum, (cum honori omnia postponenda *L. Julianus ff. si quis omiff. caus. testam.*) idcirco etiam impossibile ejuscemodi rerum novatoribus in æternum futurum erit, hoc, quod protervè contra Magnificos hosce Conventus jactitant, tueri: Reliqua responsione non dignamur, cum tanquam infra iram posita scommata summa atque principalia capita non feriant. Interim nolumus, religione ducti, impræsentiarum esse dicaces; quin potius hoc fonticum morbi genus, in sua jam propria effigie consideratum, ulterius per causas tam internas, quam exter-
 nas

dicatur
 ad mo-
 è cura-
 accen-
 ut fitis
 entibus
 profectò
 noxium
 nquam
 antem,
 f. lib. 1.
 sapius
 eos non
 utos æ-
 perato-
 est. 146.
 mperia-
 uc able-
 d publi-
 maledi-
 quæ ani-
 iffa sunt,
 Stande.
 at. Impu-
 seq. Se-
 n. 67. qui
 ra doctis-
 quam ex-
 ospiendi-
 ris ante-
 Rhenano
 adversus
 è prodit,
 apud Do-
 quos Dn.
 Pel-

32.
nas deducere, atque ultimo denique, in quantum possibile futurum erit, remedia abolentia ut & destructiva eidem adhibere volumus.

CAPUT VII. CAUSAS | POCULORUM IM- MODERATORUM DEMON- STRANS.

Causam immoderatorum poculorum efficientem vel remotam facimus, vel propinquam. Remota nulla profecto est alia, quam partim *diabolus*, omnis quippe vitiositatis autor solertissimus; partim *natura quorundam subjectorum vitiosissima* atque maxime perversa. Propinquam subministrant partim *ipsi bibaces*, qui scilicet ex bestiali quadam in proprium corpus infundendi libidine scientes volentes ebrietatem sibi conciliant; partim *alii*, qui ex fida quadam ad pocula oblata respondendi necessitate intellectum atque motum omnem alteri suffurantur. Probe istum turpissimum morem taxat *Guilielm. Ames. de Conscient. lib. 3. cap. 16. n. 11. & seqq. p. m. 138.* particeps, innuit, & huiusmodi peccati, qui sciens volens, vinum vel cerevisiam præbet alteri usque ad ebrietatem. Cooperatur enim ejus peccato. Sed multo magis illi, qui alios ad se inebriandum inducunt, sive directè id intendant, sive indirectè, invitando ad bibendum, majoribus poculis poscendo, certando, & ad paria facienda, vel jus, ut appellant, & rationem redhibendam, absque omni ratione urgendo. Idem indigitat ex *Ambros. de El. & jejun. cap. 14. Leonard. Lauretan. Venet. sylv. rerum moral. p. m. 61.* de illis, qui invitant amicos ad convivia, ubi ad ebrietatem usque stupendam bibitur: vocatis. inquit, ad convivium ut amicos, & emittitis ut inimicos. In vitas adjucunditatem,
cin.

cingis ad mortem ; iuventas ad prandium efferre vis ad sepulchrum : cibos promittis , tormenta irrogas : vina præ-tendis , venena suffundis &c. Elegans etiam hæc in re mihi videtur acutissimus ille Satyricus *Johann. Barclay. Euphorm. Satyr. part. 2. p. m. 214.* dum in descriptione convivii Trifartiti , à quo hospes invitatus erat , inter alia perinde gravia , & sequentia profert : Jam increbescabant pocula , & paulatim perierat convivalium scrupulositas legum momentoque me totum longa poculorum sepes obfederat. Interrogavi Trifartum , quid me tot machinæ monerent ? Ille autem blandissimo annuit vultu , rogavitque num singulorum amicitiam ducerem tanti , ut illam modico haustu , quo provocaverant , sancirem. Omnes idem petere ebrio plausu significabant ; cum etiam Trifartitus monuit , nec id officiorum repudiare integrâ convivarum gratiâ , posse. Ego penè lachrymas in tanta calamitate profudi , rogavi que ne me suis amicitiiis occiderent , hæcenus ille. Cæterum num causam efficientem immoderatorum poculorum constituere queant Germanorum veterum hospitalitas convivias , prouti tamen conantur dissentientes asserere , meritò ambigimus. Quoniam (1.) id , quod post humani generis lapsum statim omnibus ferè nationibus fuit commune vitium , uni nationi ratione originis in specie adscribi nequit. (2.) quoniam hospitalitas & convivias res in se indifferentes sunt , & non , nisi à prava subjecti dispositione , vitiosæ redduntur (3.) quoniam ex nullo probato Scriptore demonstrari potest , hoc unicè Germanis tanquam propriam & quasi innatum flagitium applicandum esse ; cum potius contrarium in omnium ore decantatum existat , *vid. Plin. lib. 14. p. 22. Francisc. Irenic. lib. 1. Exeg. Germ. cap. 18.* Sic Carthaginenses & Celtiberi , & Thraces , mero penitus usi sunt , tam viri , quàm mulieres , atque vino item vestes perfuderunt præclarum hoc , & beatum vitæ genus existimantes , *Cæsar. Rhodigin. l. 28. A. L. c. 6.* Tartari in conviviiis &

E

cum

cum hospitibus bibunt Araka, quod est lac sublimatum, quod mirabiliter & citò inebriat, *Matth. Micchov. Sarmat. lib. 1. c. 6.* Gallos vini avidum genus prædicat *Ammiān. Marcellin. lib. 15.* De Brasilianis idem tradit *Johann. Ler. de Brasilian. cap. 9.* *Erasm. Francisc. in Ost- und West-Indischen wie auch Sinesischen Lust- und Staats-Garten part. 1. p. m. 315. & seqq.* & aere perpotandi studia Moscovitarum proponit *Joh. Barclaj. Euphorm. Satyr. part. 4. p. m. 343. imò p. m. 345.* insonum illud commessandi bibendique vitium Danorum sequentibus pertractat; illic Germania perpotandi studio superatur. Manè primum excitati stomachum implent ingestis calidissimo potu, quem ab ipso vino igne exprimunt. Sic relictis missa ad caput astuantis potio- nis caligo somni cupiditatem facit; brevis quies est, rursusque secedunt ad potum. Vinum tunc bibunt, aut si quibus, ut vocant, cerevisia placet. Quod inde spatii ad medium diem est, negotiis datur. Tandem ad prandium conveniunt, quod utique sæpè non dubitant continuatis sermonibus, in cœnæ tempus extrahere? hinc ut plurimum in thalamos deferuntur, contumelias nec facere, prompti, nec pati. Verum equidem est, & minimè, nisi imprudenter, negandum, Germanos præ aliis multis popularis potui indulgisse? at exinde neutiquam ista exclusiva propositio formanda venit: Ergo etiam verum est, nullos nisi Germanos immoderatis poculis usos fuisse: Aliàs hanc bibacitatem Germanorum chartis quoque consignat *Coler. in process. executiv. part. 1. c. 8. n. 88.* qui ex *Me- lanchtone* refert, Teutones crebris ingurgitationibus tria sibi accrescere mala; paupertatem, adversam valetudinem & divinam maledictionem, *Sie sauffen sich arm/ krank/ und in die Hölle hinein.* Item *C. Cornel. Tacit. de morib. Germanorum cap. 4.* statuit, quod minimè sitim astumque tollerale valeant; & *cap. 22.* asserit; diem noctemque continuare potando nulli probrum apud Germanos. Crebræ ut inter vinolentos rixæ, rarò conviciis, sæpius & cæde vul-

35.
vulneribus transiguntur. Sed & de reconciliandis in-
vicem inimicis, & jungendis affinitatibus, & adsciscendis
principibus, de pace deniq; ac bello plerumq; in conviviis
consultant: tanquam nullo magis tempore aut ad simplices
cogitationes pateat animus, aut ad magnas incalescat.
Gens non astuta nec callida, aperit adhuc secreta pecto-
ris licentia loci. Ergo detecta & nuda omnium mens po-
sterâ die retractatur: & salva utriusque temporis ratio est.
Deliberant, dum fingere nesciunt: constituunt dum er-
rare non possunt, potui humor ex hordeo aut frumento, in
quandam similitudinem vini corruptus. Proximi ripæ &
vinum mercantur. Cibi simplices, agrestia poma, recens
fera, aut lac concretum sine apparatu, sine blandimentis
expellunt famem. Adversus sitim, non eadem tempe-
rantia. Si indulseris ebrietati, suggerendo quantum con-
cupiscunt, haud facile vitiis, quam armis vincuntur. Ut
proinde D. Martinus Lutherus rectè dixerit, attestante
*Christoph. Ludov. Diether in addit. ad Christophor. Besold.
Tresaur. pract. verb. Trunckenheit.* Es muß ein ieglich Land
seinen eigenen Teuffel haben / Welschland seinen / Franck-
reich seinen / unser Teutscher Teuffel wird ein guter Wein-
schlauch seyn / muß Sauffen heissen / (uti olim apud Ro-
manos Sauffeja mulier bibacula Bonæ Deæ Sacerdos, *Ju-
venal. Satyr. 6. Meibom. de Cerevis. cap. 11. n. 14.*) Daß er
so dürstig und heilig ist / der mit so grossen Sauffen Weins
und Biers nicht kan gefühlet werden / und wird solcher
ewiger Durst Teutschlandes Plage bleiben habe ich Sorge /
bis an den Jüngsten Tag. Sed plura de hoc abominabi-
li vitio addere subsistimus, cum ex hæcenus dictis satis
superque contra contradicentes eluceat, illud quidem a-
pud Germanos frequentissimum; sed tamen huic Natio-
ni, ut alii arbitrantur, nequaquam ut proprium adscri-
bendum esse. *Causa finalis* est subinde varia. Ratione
ipsius bibacis possunt videri *Christophor. Hegendorphin. in orat.*

Lipf. habit. juxtim & Gerard. Bucoldian. in orat. Colon. dict. de ebriet. laud. quas integras recenset Casp. Dornav. Amphitheatr. Sapient. Socratic. Focoser. Tom. poster. p. m. 28. seqq. Ratione aliorum, qui aliquem ad ebrietatem vel verbis & minis adigunt; vel blanditiis atque honoris prætextu invitant, non unicus quoque deprehenditur scopus: primò enim intenditur singularis honorum exhibitio. juxtim & benevolentia maximæ erga amicum susceptæ ostensio. Secundò per ebrietatem animi sensus quandoque explorantur: ob eam rem explorandis adolescentium ingeniis convivia nonnunquam indulta Plato scribit, quo illi ad pocula largius se invitarent, ut omnia sua studia cupiditatesque omnes propalarent, & ab intimis præcordiis effunderent. Hoc pacto etiam nonnunquam arcana atque clandestina legatorum consilia propositaque elicere conantur; quemadmodum fermè unicum huncce in finem in pretio habentur strenui illi potatores. Huc faciunt verba *D. Ambrosii de Eliâ & jejun. c. 17.* Plerique dicit ille, vino tanquam equo vuleo utuntur, & quibus tormenta non eliciunt vocem proditiōis, eos tentant bibendo, ut patriæ statum, salutem civium, defensionis suæ prodant consilia. Quis inter cyathos texit, quod latere cupiebat? Mentionem facit *Frater. de Marselaer. Legat. dissert. c. 17. lib. 1. p. m. 76.* Bonosi Hispalensis origine Britanni, qui Flavum Vopisci iudicio tantum bibit, quantum hominum nemo; qui seria & sales temporì accommodare, & in communis vitæ scena personam quamcunque aptè sustinere peritissimus erat: eoque nomine apud Aurelianum Imperatorem summo in honore fuit: Hic si quando Legati, quorum fortè in cibus & scyphis animus esset, advenissent; iisdem largè vinum propinando, secreta expectorare, ipse quantumlibet hausisset, semper securus & sobrius esse solebat, & adhuc in fine prudentior. Cum enim nil minus agere, quam quod agebat, videretur: agebat tamen maximè, quod putabatur negligere: facundus orator, fecundus potator. De hoc

hoc Aurelianum sæpe dixisse ferunt, eum non ut vivat, sed ut bibat, natum fuisse; quod & Probus confirmavit, cui, cum ab eodem captus vitam laqueo finisset, joco locum dedit, amphoram pendere non hominem: *add. Aventin. Annal. Bojor. lib. 2.* Verantamen quoniam inevitabili quandoque periculo simulatio non rarò bona efficacissimè opponi potest; ita quoque hoc in negotio necessario bonus adhibendus venit dolus, ne scilicet incauti madidâ violentiâ obviamur. Quapropter plurimos legatorum præallegatus enumerat *Freder. de Marselaer. l. c.* qui similiter callido potatorum machinationi contrapposito consilio totam versipellem astutiam reddiderunt elusoriam, quorum unus coctam saccaro aut cinnamomo aquam, sed in antecessum paratam, paribus poculis cepit, stupentes, decepit: alter catarrhum simulando, nocturno frigore contractum, saccaro & malis aureis opus esse dixit: illudigitur non tritum, hæc integra à famulo poculis injecta sunt, adeoque liberaliter, ut nihil, aut parum vini superesset: sic poculis ipsisque potatoribus impositum; nil negotio, nil menti demptum. Tertius ingeniosus Hispanus, ebriosorum intemperiem astu expressit, nempe cyathum angusti oris affabre confectum aptabat, substituebatque vino famulus, quoties hero argenteus scyphus evacandus erat; aliis plenum & minimè fartum, porrigebat aurum. quæ cum aliis evadendi & declinandi remediis prudenti temporum ac circumstantiarum observatori applicanda deponimus. *Effectus immoderatorum poculorum* succedit, quem ipsissimis Plinii verbis depingimus: tunc avidi, inquit, matronam oculi licentur: tunc animi secreta proferuntur. Alii testamenta sua nuncupant: alii mortifera loquuntur; redditurasque per jugulum voces non continent; quam multis ita interemptis vulgoque veritas jam attributa vino est. Interea ut optime cadat, solem orientem non vident, ac minus diu vivunt. Hinc pallor & genæ pendulæ, oculorum ulcera, tremulæ manus,

effundentes plena vasa: & quæ sit pœna præsens, furiales somni, & inquietas nocturna, præmiumque summum ebrietatis, libido parentosa, ac jucundum nefas. postrema die ex ore halitus foetidi, ac ferè rerum omnium oblivio, mortuosque memoriæ. Rapere se ita vitam prædicant, ac priorem diem quotidie perditant: illi verò & venientem. Acuto præterea stylo eadem tetegit laudatissimus hæctenus *Barclaj. l.c. p. m. 225.* Erant undiquaque innuit ille propinantiũ scyphi, quos mihi convivarũ barbaries parabat, innumerabiles quidem sed ne omni solatio vacarent, illi penè ficci, & tantum exigua veluti libatione onerati. Sed ut ingentia flumina ignobiles rivuli componunt, & simplex assiduitas terit ferrum, ita ego his latagibus plenus eram, & periclitabar corrumpere mentem; cum aperta publico confesso fores dimisere volentes. Frustra gratulabar mihi de libertate nova. Etenim aliquantulum progressi in aliam custodiam incidimus, & illam non minus inhumanam; ubi tribus poculis invitatus, cum consulerem corpus, posset ne ad extremam necessitatem durare, ex convivis duo semianimes procumbunt in terram. Inundaverant solum reducis vini fontes, & odore turpissimo corrumperant locum: cum alii jacentes attollere, nec ipsi benè sani; alii solutissimo risu elatos prosequi cœperunt. Ego commoditate temporis usus inter bacchantium tumultus elabor, domum nec jam satis sinceris pedibus quæro. Postera luce acerbissimo dolore affictus sum, & mihi intestinis pulsibus caput colabebatur in partes. Itaque abstinui à consortio Thebanorum. Similiter amentiam, sive intellectus privationem certissimum esse perpetuæ ebrietatis effectum atque genuinam filiam memorabili exemplo confirmat *Athen. Dipsosoph. lib. 2. cap. 1.* & ex hoc *Camerar. b. succisiv. cent. 1. c. 94. p. m. 475.* iisdem ferè verbis descripsit. Juvenes etenim quosdam inducit, ob ebrietatem amentes: qui vino calefacti, eò usque dementiæ processerunt, ut se in triremi navigare, & mare magnoperè esse perturbatum, arbitrarentur. Deinde

inde ita dementes facti sunt, ut omnem domus suppellectilem unà cum lectis projecerint. Nam visus erat navis gubernator, navem exonerari oportere ob tempestatem, dixisse. Sed quum multi congregarentur, diriperentque ea, quæ projecta fuerant, neque tamen juvenum dementia idcirco, vel die sequenti deferveruisset: accesserunt militum duces in domum, ubi laborentes nausea etiam tum juvenes jacebant: quibus interrogantibus responderunt juvenes, se ob tempestatem defatigatos supervaneis oneribus navem exonerare oportuisse. His admirantibus dudum juvenum stuporem, unus eorum juvenum, qui major aetate reliquis esse videbatur, Ego, inquit, viri Tritones, ob timorem me in hos thalamos projeci, ut quam maxime liceret, inferius jacerem. Veniam igitur duces mentis eorum alienationi concedentes, jubentesque non plus vini bibere, quam conveniat, eos dimiserunt. Juvenes gratiam se habere fassi sunt. Nam si portum post tantam tempestatem attigerimus, dixit quidam, vos manifestè servatores nostros inter cæteros deos marinos in patria nostra constituemus, tanquam nobis salubriter apparentes. Hinc domus illa Triremis dicta est. Tantum jam laudatus Autor. Potest insuper videri *Casp. Schott. phys. curios. part. 1. lib. 2. c. 6. §. 2. p. m. 230.* Quod si ulterius veterum monumenta historiarum revolvere concupisceremus, non inferiorem testimoniorum farraginem coacervare possemus. Alexander sanè Magnus Clitum carissimum sibi ac fidelissimum inter epulas transfodit; & intellecto facinore mori voluit, certè meruit. Maximinus Imperator vinolentia & ebrietate usque adeò absorptus fuit, ut inter potandum insaniret, ac talia temulentus præciperet, quorum postea sobrietati restitutum poeniteret, *vid. Senec. Epist. 83. Euseb. Ecclesiastic. histor. lib. 8. cap. 16. Oros. 3. lib. cap. 18. Justin. lib. 12. n. 6. Curt. lib. 8. cap. 1. n. 52. Arrian. lib. 4. cap. 2.* Wenceslaum madida & ebriosa vita adeò immemorabilem ac aliis sceleribus obsessum reddidit,

ut ei nullum vulnus nisi per cicatricem infamiae imprimi
 potuerit *Megiser. in Chr. Carinth. l. 9, 34.* eundemque vini
 imprimis Rhenani appetentissimum fuisse memorat *ex Cro-*
mer. lib. 18. & hist. illustr. Herman. vir. cap. 83. Christoph. Leh-
mann. Chron. Spirens. lib. 7. c. 62. p. m. 828. col. 2. Imò unius
 Crapulae rabiem aliquando juvenem aliquem Imperatorem
 cum septem aliis Regibus à regno & throno deturbasse in-
 nuit. *Erasm. Francisc. in Ost- und West- Indischen*
Lust- und Stats-Garten. p. m. 1257. & seqq. Nec obstat
 haecenus prolatis, extitisse quaedam subjecta, quae quamvis,
 naturae quidem vitio, maximè bibacia, tamen nequic-
 quam potu obruta fuerunt: documento nobis erunt *Bo-*
nosus, de quo supra; & *Novellius Torquatus Mediolanen-*
sis, qui inter celebres potatores hoc encomium meritus est:
 quod tres congios biberit uno haustu ἀπνευσί, spectante,
 miraculi gratiâ, *Tiberio Principe.* Et fuit in eo hæc glo-
 ria rara, non labasse sermone, nec levatum vomitione,
 non alterâ corporis parte, dum biberet: matutinas obisse
 vigilias: plurimum hausisse uno potu, plurimum præterea
 aliis minoribus addidisse: optimâ fide non respirasse in
 hauriendo, neque expuisse; nihilque ad elidendum in pa-
 vimentis sonum ex vino reliquisse, diligenti scito legum
 contra bibendi fallacias, *Thom. Lans. Consultat. de principat.*
int. provinc. Europ. orat. pro German. p. m. 950. *Heraclides*
 pugil parem in bibendo non habebat; alios enim ad jen-
 taculum invitabat, alios ad prandium, quosdam ad cœ-
 nam, quibus omnibus sine instituto sufficiebat solus, *Vid.*
ex Ravif. Lang. Antholog. verb. ebrietas. p. m. 180. *Mimus ille*
Phago, à *Flav. Vopisc. in Aurelian.* citatus, uno die aptum
 integrum, centum panes, vervecem, & porcellum come-
 debat; bibebat autem absque ebrietatis notâ infundibulo
 appposito plus orca. *L. Piso* urbis custos, ebrius, ex quo
 semel factus est, fuit. Majorem partem noctis in convivio
 exigebat: usque in horam sextam ferè dormiebat: hoc
 erat ejus matutinum. Officium tamen suum, quo tutela
 urbis

urbis continebatur, diligentissime administravit. Huic & divus Augustus dedit secreta mandati, cum illum praeponeret Thraciae, quam perdomuit: & Tiberius proficiscens in Campaniam cum multa in urbe & suspecta relinqueret & invisa, puto, quia illi bene cesserat pisonis ebrietas, postea Cossium fecit urbis praefectum, virum gravem moderatum, sedmersum vino & madentem; adeo, ut ex senatu aliquando, in quem convivio venerat, oppressus inexcitabili somno, tolleretur. Huic tamen Tiberius multa sua manscripsit, quae committenda ne ministris quidem suis judicabat. Nullum Cossio aut privatum secretum, aut publicum elapsum est, *Vid. Senec. cit. Epist. 83. p. m. 445.* His obiter accensendum censemus cum *Lanf. lib. cit. p. m. 889. ex G. Widman. in der Schwab. Hällischen Chron factum trium sororum Svevo-Hallensium? A. C. 1532. Nach S. Johann. Baptistæ Tag seynd gläublich drey Weiber (so Schwestern geheissen / die Friedrichen von Eltershofen bürtig) von Hall gehn unter Müncken kommen / in des Mühl. Michels Haus / darinnen des besten Weins zu der Kost ausgetruncken XXXII. Maß / darnach die Bech bezahlet / und dennoch sein geruhig vor Nacht wieder gehn Halle gangen.* *Exempla hujus generis plura suppeditat Caspar. Schott. Phys. Curios. part. 1. lib. 3. part. 3. c. 12. & 13. p. m. 458. & seqq. & insimul causas bibacitatis p. m. 459. adducit.* Veruntamen in hisce exemplis utique id, quod ad sedandam sitim & ad lztitiam animi excitandam conducit, ab eo, quod ab immodica ingurgitandi libidine vel consuetudine derivatum est, probe discerni debet. Certum equidem est, non eo inficias, virtutem, adeoque etiam sobrietatem in definitione mediocritatis à viro prudente consistere, & per hoc, quod in uno superfluum animadvertitur, in altero conveniens apparere; tanquam in capite primo hujus dissertationis invenimus: quamquam alia insimul varia inebriandi remedia madidæ Bacchi cohorti sint notissima. Sic herbas quasdam adhibi-

tas fuisse novimus: quemadmodum attestantur, de croco,
 vite alba sive bryonia, manico sive halicacabo, datura, ban-
 que, coca, geloto, phyllide, opio, lolio, helenio, ambra
 cineritia, *Sim. Seth. de Alim. facult. lit. A. 13. Johann. Vier.
 de prestig. daemon. lib. 3. cap. 10. Gars. hist. plant. nov. orb. lib. 2. c.
 24. & seq. Plin. lib. 24. cap. 17. Serap. jun. Simpl. medic. cap. 173.
 Meibom. de cerevis. cap. 23. Hier. Cardan. lib. 8. de subtil. Et*
 veneficio solani, herbæ somniferæ, Duncanus ille Scotus
 devicit atque trucidavit exercitum Svenonis, Norvvegiæ
 Regis, urbem Scotiæ Bertham obsidentis. Hic etenim de
 urbis deditione simulanter cum Svenone agens, magnam
 interim panis & vini vim, herbæ solani somniferi succo
 infectam sub specie amicitia in castra obsidentium submi-
 fit, militesque, deinde somno vinoque gravatos ad inter-
 necionem delevit, *Georg. Buchanan. Histor. Scot. 7. & ex eo
 Meibom. l. c. n. 11. Huic quoque facit locus Philipp. Came-*
rari. oper. succis. cap. 93. cent. 1. p. m. 468. de lolio vel zizania:
 Hoc mihi nuper, infert ille, conquestus est villicus noster
 in fundo paterno ad Aracum amnem: ajebat enim se ignarū
 hujus rei panem inde confecisse, seq̄ unā cum sua familiam
 ad talem temulentiam & veluti amentiam, qualem in vita
 nunquam sensisset ex ejus esu redactum fuisse; quæ tamen
 in somno, durante nihilominus alioquot dies gravedine
 capitis, rursus abiisset. Monstrabatque mihi acervum hu-
 jus Zizaniæ, quam segregaverat, quæ tantum colore ni-
 gricante à reliquo frumento discerni poterat, ita ut facile
 aliquis, qui ejus effectus nesciret, decipi posset, *hac Came-*
rarius. Nec fumo inter temulentos sua defuit efficacia:
 hinc Thraeces, Scythæ, Massagetæ epulantes focos ambire
 soliti fuerunt, herbarum semine ignibus injecto, cujus os
 odore capti ebrii effecti sunt, & velut temulenti jacuerunt.
Herodot. lib. 1. Maxim. Tir. serm. 11. Alexand. ab Alex. ge-
niat. dier. lib. 3. cap. 11. de herba cohobba vid. Petr. Martyr.
dec. 1. de reb. ocean. lib. 1. ut jam reticeam abusivè sæpius hau-
 stum fumum Tabaci, tartareum certe ac juxta sententiam
 Hieron.

Hieron. Benz. histor. nov. orb. lib. 1. cap. 26. verè diabolicum,
 quem venustè, suo more, descripsit laude dignissimus. *Bar-*
cl. Euph. part. 2. p. m. 230. & seqq. Nihil inquit, mirabilius
 mihi fuit, quàm quod extremo convivio nescio, quæ in-
 strumenta illata sunt; levia quidem politaque, sed famia
 tantum. Eorum hic modus fuit: Calix erat exiguæ ca-
 pacitatis, ad quem pertinebat directa veluti tibiola, eaque
 cavata. Catharinus (nomen hospitis) autem aliquid e-
 volvit ex multiplici charta, & in minutissimas dissectum
 partes in illum calicem dixerit, ad motaque excitat flamma.
 Tum verò exundavit tenuis fumus, & se in aerem disper-
 sit; cum Catharinus extremam tibiolam ori insertans, per-
 ductum spiritu fumum per concavos instrumenti meatus
 diutius faucibus pressit: donec subhorridus vapor occupa-
 ret domicilium mentis, & mirabili monstro per omni-
 um ferè sensuum receptacula laxaretur. Oculi con-
 cepta lacrymarum nube tamen ardebant: nares caliginosi
 aëris reddebant volumina: & os omnino fornaculæ ima-
 ginem figurabat, cum humiditatem lignorum nondum vi-
 trix flamma exprimit. Sequutum est ingens ac sordidum
 flumen, cum omnibus ostiis exciti ab hac peste humores
 aut concepti exundarent. Ac ne quid deformi spectaculo
 deesset, tam pestilens odor triclinium invaserat, ut jam
 mallem vel Catharinum orationem in illam horam produ-
 xisse. Invitati deinde ad eandem medicamenti suavita-
 tem sumus, plantam enim mirificæ in humorum noxam
 animositatis esse, & in omnes morbos procul dubio vali-
 turam. Sed neque me, neque socium meum, tunc fatiga-
 bat vita ad desiderium mortis. Imò credidimus hominem
 illum, ultra ad dotes, quas memoraverat nobis, etiam psyl-
 lum esse: alioqui nunquam venenum tam atrox percoxis-
 set. Cæterum herbam hancce Galli alio nomine Nicotia-
 nam vocarunt à Johanne Nicoto, Catharinæ Mediceæ Gal-
 liarum reginæ viduæ in Portugelliam legato, qui inde eam
 primus deferens Reginæ obtulit, *Meibom. l. 6. cap. 24. n. 5.*

Aliàs eandem apud Indos nasci autor est supra citatus *Ben-
zo l. c.* dum ait : arbuta quædam nascuntur, modicæ ma-
guitudinis, arundinum fermè specie: folia ut nucis ha-
bent aut paulò majora, quæ ab indigenis plurimi fiunt, &
ab ipsis quoque manicipiis, quæ Hispani ex Africâ eò de-
vexere, ubi maturum est, ea folia stringunt, & in fascicu-
los collecta ligataque in fumario suspendunt donec inarue-
rint; quumque illis uti volunt spicæ patriæ folium unum
ejus herbæ uni folio innectunt, eamque simul fistulæ aut
tubæ instar compingunt, & ejus capitum altero igni ad-
moto alterum ori inferunt, & spiritum statumque ad se re-
trahunt. Moris præterea erat apud Indos, ut sacerdos
consultus de bellorum eventu, aliisque magni momenti
negotiis istius plantæ folia sicca ureret, & eorum fumum
tubulo seu cannula quâdam in os exciperet, deinde in ex-
stasi quâdam quasi raptus caderet omni motu privatus:
sicque permaneret aliquam diu. Discussa autem ejus fumi
facultate ad se redibat, referebatque, se negotium cum dæ-
mone contulisse, & responsa dabat ambigua. Hactenus
citatus autor: *add. Erasmi. Francisc. Ostund West. Indi-
schen / wie auch Synes. Lust-und Stats. Garten. p. m. 463. &
seqq. item 1470.* Sicut autem usus hujus herbæ modicus non
semel atque iterum ad varios morbos dispellendos condu-
cit; ita ex adverso detestandus ejusdem abusus adeò altas
inter multos nostratium radices egit, ut indelebili ferè ma-
gnitudine laboret: quod consimili ratione culpat prædi-
ctus. *Barclaj. Satyr. p. m. 231.*

*Planta nocens, ô lethiferò planta horrida fumo,
quam bona diversis natura removerat oris;
quis te, planta nocens, tristi vectare carina
Instituit demens, nostrisque ostendere terris?
Scilicet infelix raperet cum secula mavors,
deformisque fames, morbi que cadensque senectus,
(proh dolor!) & Java legerent aconita noverca,*

Hem

Eleu etiam in nostras deerant hæc fata ruinas!
 quis sordes facinusque tuum dirosque vapores
 Explicet, & fædo surgentia nubila fumo?
 Talis avernali corrumpit spiritus auras,
 Missus in astra lacu, monituraque germina solvit,
 Vicinumq; pecus, volucrumq; intercipit alas:
 Talis & inferni subter mala limina mundi
 urget odor manes, cum lampada tristis Erinnis
 solvit, & extinctæ fumant post prælia tædæ.
 Planta nocens, ô lethifera planta horrida fumos
 Te si semifero Cactus jactasset ab ore;
 Alcidem viciisset odor. Te secula prisca
 si nosset, poterant vacuis præferre cicutis
 Et de Cerberea natam te dicere spuma.
 Tunc si quis patriam violasset sedem senectam,
 Huic mites nimium flammæ, huic lenta putassent
 Flumina, fumigeri potasset nubila Leti.

Forma poculorum immoderatorum restat quam ponimus in a-
 ctuali adhibitione potus superflui & minus justè à recto ra-
 tionis dictamine definiti; à qua tamen serio abstinendum
 hortatur *Guilielm. Ames. Cosib. Conscient. cap. 16. n. 14. p. m. 139.*
 tum maximè evitandi sunt ritus illi, quibus ebrietas solet
 artificiosè promoveri. Cujus generis sunt adjurationes
 aliorum, per nomina magna, vel chara ad pocula evacuan-
 da; circummissio poculorum, ut ab omnibus & singulis
 pariter exhauriantur; abusus fortis sub alicubi fieri so-
 let per talos crepitaculi loco scypho inclusos, vel per mo-
 lendinum scypho affixum, ad fictitiam quandam legem
 (non scriptam) & necessitatem bibendi convivis impo-
 nendam; & quæcunque similia mysteria Bacchi, &
 manuuctiones ad excessum potandi. Sed ratione horum
 bibendi actuum possunt legi *Disp. de Jur. potand. u. 28. apud Dor-*
nav. amphitheatr. sapient. Secretic. Jocofer. part. 1. p. m. 43. Gua-

46.

vinon. lib. 4. c. 42. Nostemporis atq̄ chartarum rationem
habentes nosmet accingimus ad

CAPUT IIX.

QVASDAM POCULORUM IMMODERATORUM SPECIES PRODUCENS.

PRimam Immoderatae bibendi consuetudinis speciem arbitramur nobis suppeditari in immodicis salutipotationibus in Aulis Magnatum usitatissimis; etenim, Regibus hic mos est, magnis urgere cucillis, & torquere mero, quos perspexisse laborant. Morem hunc ce culpandum accusat *Casp. Kock, de Arar. lib. 2. cap. 49. num. 30.* pro saluti, inquit, Imperatorum Exercitum, Comituum, Filiorum bibere, (quod hodieque nimis crebro fieri videmus) olim quoque tam erat usitatum, ut *B. Ambrosius in lib. de Hel. & Jejun. cap. 17.* coactus fuerit reprehendere: ne quis putet, recentem esse hunc morem. Sic enim ille scribit: quid autem obtestationes bibentium loquar? quid memorem sacramenta, quae violare nefas arbitrantur? Bibamus, inquiunt, pro Salute Imperatorum, & qui non biberit, fit reus in devotione. Videtur enim non amare Imperatorem, qui pro eius salute non biberit. O pia devotionis obsequium! Bibamus pro salute Exercituum, pro Comituum virtute pro filiorum sanitate. Et haec vota ad Deum pervenire judicant, sicut illi, qui calices ad sepulchra Martyrum deferunt, atque illic ad vesperam bibunt & aliter se exaudire posse non credunt. O stultitiam hominum! qui ebrietatem sacrificium putant. Qui existimant illos ebrietate placari, qui jejunio passiones sustinere didicerunt. Instrumenta autem, ex quibus praegrandes illa salutipo-

potationes hauriuntur, sunt sapissimè ingentia quædam
 vasa gratulatoria, die Willkommen / & aliæ peramplæ vini,
 cerevisiæque amphoræ, Imperium nostrum Romano-
 Germanicum, das Römische Reich / (si Diis placet!) repræ-
 sentantes: quæ propinata adeo ex stolidâ multorum opi-
 nione alterum adstringunt & obligant, ut ingratus & inju-
 rius is esse putetur, si, ut jam supra monitum, erectus
 ebibere & se inebriari recuset, Georg. Obrecht. de Necess. Defens.
 cap. 6. n. 75. Optimo modo eas depingit Constantin. Ger-
 manic. de Peregrinat. Germanic. polit. p. m. 329. ex Adam Ham-
 mel.

*Pessimus est hodie potores inter amicos
 Mos, ut pro alterius pocula salute bibant.
 Mos certè nequam! nec enim tibi pocula salutem,
 Quæ vitiant morbis corpora sana, ferent.
 Sanè valetudo haud bibitur; sit sobria visa,
 Longior & sani corporis usus erit.
 Hæc poteris domini tibi conciliare favorem,
 Atque tibi, atque aliis utilis esse diu.
 Corporis ebrietas animæq; est dulce Venenum,
 Ad Phlegetontiacos pertrahit ille lacus.*

Quocirca rectissimè aliquando dixit Calisthenes, utut E-
 undem ob id odisse cœperit Alexander Magnus: Nolo bi-
 bere pro Alexandro, ut ego opus habeam Æsculapio; Plu-
 tarch. in question. convival. l. 1. q. 6. p. m. 116. Idem intendit O-
 vven. lib. 2. Epigr. 42.

*Quo tibi potarum plus est in ventre salutem
 Hoc minus epotis hisce salutis habes.
 Una salus sanis nullam potare salutem,
 Non est in pota vera salute salus.*

Huc pertinet illud serenissimi Principis Mauritiæ, Hassiæ
 Landgravii, hanc in rem ita ludentis:

Qui

*Qui vult alterius cyathis haurire salutem,
Tale lucrum referet, perdat ut ipse suam.*

Ubi' quasi intuitu hanc insaniam nobis depingit. *Andr. Kesler. Theolog. Cas. Conscient. cap. 62. pag. m. 371.* Es werden auf gegenwärtiger und abwesender Personen Gesundheit-Trüncke angefangen / (1.) gemeiniglich von Bacchus-Brüdern / quibus vivere est bibere, deren Leben in Sauffen bestehet / (2.) zu der Zeit / wenn die Leute vorhin / nicht allein zur Nothdurfft / sondern auch zur Lust gar gnung getruncken / ja der Sachen vorhin zuviel gethan haben / (3.) mit grossen Vocalē / oder andern ungeheuren Trinckgeschirren. (4.) zu dem Ende und Ziel / damit man die Höhe vollend bekommen / das ist / Sauevoll werde / und die Vernunft verlie- (5.) Oftmahlen mit seltsamen Ceremonien / als stehend oder kniend / und in einen Soff / und solte der Bauch bersten / und wie Judæ dem Verräther Christi unsers Erlösers geschehen / das Eingeweide ausgeschüttet werden. Wer solches nicht exactissime ohne Mängel verrichtet / dem wird für geworffen / er meine es nicht von Herzen mit der Person / auf welcher Gesundheit getruncken wird / er sey eigensinnig / und halte es nicht mit der Compagnie / er wolle zu Ehren nichts thun. Ja es kömmt auch noch wohl zum tammeln / veriren / tribuliren / schänden / lästern / schmähē / schlagen und balgen. *De Polonis attestatur Acac. Aycl. à Gøpholm in orat. contr. Polon. apud Thom. Lans. Consult. de Princip. Europ. p. m. 667.* Quod inter famulos illorum officium faciat suum optimè, qui pro sanitate domini bibit fortissimè; Plerique ad mensam tantum ministrant, cætera immunes: Ideoque statim à prandio cœnâve, inclinatis de more gentis | coram Domino genibus, apertisque capitibus, quo volunt, evagantur; & quandoque triduo, quatruiduo, vel integrâ etiam septimanâ in Ganeis ac popinis luxuriant: domino, ubi interim fuerint, rarè interrogante: aut si inter

terroget, respondebunt illi, pro salute domini se hilariter bibisse: pro qua adfectus benevoli significatione non modo gratias agit dominus; verum etiam bibones illos honorario quodam liberaliter remuneratur: *add. Guaguinon. tom. 2. Rer. Polon. & ex hoc Lans. l. c. Gumpelzhaimer. p. m. 445.* Sed hanc immodicam salutipotationem (quæ longè discrepat ab ea, cujus in *cap. 4. huj. disp.* mentionem fecimus) exinde nemo tanquam probandam forsitan amplectetur, præsertim quum communis saniorum schola contrarium constantissime affirmet, quemadmodum elucescit apud *Maximilian. ab Wschaffenburg, Consil. pro Arar. Class. 16. Consil. 119. ordin. 1204. p. m. 700. cum Guarinon. lib. 4. c. 42. Christoph. Besold. Thesaur. præct. verb. Truncfenheit 41. p. m. 942.* Multò magis horrorem incutere nobis debet, quod hoc infano sanitatis poculo quoque abutantur magi, quemadmodum hoc comprobat *Martin. Delrio Disquisit. Magicar. lib. 5. append. 1. p. m. 815.* nihil sequentia profert: Johannes de Vaux stabulensis monachus, inter alia recitabat indicendæ congregationis (ita enim vocabat) statos conditos dies, ubi nocte intempesta ad destinata loca sodalitas comparebat; quæ dæmoni in forma hirci apparenti adorationes genibus submissis faciebat, iisque in locis exstrui mensas epulis & cibis bonis, beneque sapitis (neque enim inanes mentas fuisse & primæ mensæ honoratiores uxoribus (quos *les breve hommes* appellari referebat) accubuisse, primæ mensæ majora subsellia *Belzebub, Astharoth*, (hæc est Venus & Joannis ipsius succubba) & *Leviatam* occupasse, secundis & tertiis mensis interfuisse etiam plures dæmones sine nomine, *bibi ad sanitatem Beelzebub*, epulis exempta fame, mensisque remotis, in promiscuos concubitus & amplexus rui, in recessu accipi à dæmone pulveres spargendos in aëra, ad fruges, vineas & segetes inficiendas &c. Reliqua immoderata pocula, quæ iram, litigium, furorem, somnum, morbum & insaniam tendunt, cum partim effectus sint ebrietatis, & per consequens ex supradictis profert; partim etiam à *Gumpelzhaimer. l. c. p. m. 422. & seqq.* aliisque

G

quam

uamplurimis pertractentur scientes lubentesque etiam
 aliis discutienda derelinquimus; possunt itaque videri at-
 que consuli *Senec. lib. 2. p. m. 43* *Ludov. Viv. in dialog. Ru-*
land de commiss. part. 1. lib. 1. c. 23. n. 1. Pier. lib. 53. Hierogl. Tur-
neb. in Orat. de Vin. junct. Meibom. tract. de Cerevis. Propert. Elog.
lib. 2. Barth. Ringwaldt in seiner lautern Wahrheit. cap.
9. p. m. 61. Andr. Armand. in Apolog. Bach. Leonh. Schertlin. dia-
log. von künstlichen Trincken. An. Sylv. Comment. de diet.
& fact. Alphons. lib. 1. q. 41. Johann. Olorin. Ethicograph. mund.
reg. 8. Ventur. de Valent. in Parth. litig. lib. 1. c. 11. n. 33. & seqq. &
lib. 2. c. 9. n. 29. & seqq. Kirchin. in Orat. de Fatal. Acad. dissipat. &
ruin p. m. 33. Sim. Hormey de Orig. propinand. Hermann. Lather.
de cens. lib. 6. cap. 10. Bodin. de Repub. lib. 4. cap. 6. Guarin. lib. 4.
cap. 42. His jungantur Maximilian. Faust. ab Aschaffens-
burg. Consil. pro Erar. Class. 20. Cons. 18. ord. 1542 Keller. de offic.
jur. polit. lib. 2. cap. 9. Thom. Lans. Orat. contr. German. pag. m.
841. Lorich. de Instit. princip. tit. de perpotation. aulic. p. m. 240.
& seqq. Sebast. Franc. in gründlichen Bericht von dem er-
schrecklichen Sauffen. cap. 13. Constantin. Germanie. de pere-
grinat. Germ. Polit. p. m. 329. & seqq. Frischlin. in Reb. cc. act. 5.
scen. 4. Taubman. in Plaut. PERS. act. 5. scen. 1 Philipp. Camerar.
Oper. subcisiv. cent. 1. c. 94. Paul. Negel. In andern Theil von
bürgerlichen Stande. cap. 19. p. m. 219. Caspar. Klock. de Er-
rar. lib. 2. cap. 101. n. 25. & seqq. De irâ attestatur in specie
Hieronym. in Caput. 1. Epist. ad Tit. Longum est, innuens, ire
per singula & insanias, quae ebrietas suggerit, explicare.
Videas alios pocula in tela vertentes scyphum in faciem
jacere convivæ alios scissis vestibus in vulnera aliena pro-
ruere, alios clamare, aliis dormire; qui plus biberit, for-
tior computatur: Accusationis occasio est, adjuratum per
Regem frequentius non bibisse. Leonhard. Laurctan. Sylv.
Rer. Moral. verb. ebrietas. p. m. 58. & seqq. in verbis: Cui rixæ,
cui foveæ; nonne his qui commorantur in vino, & stu-
dent calicibus epotandis? Rixas accendi vinum, vocife-
rationes, sanguinis effusiones: sicut enim humores as-
cendentes à mari, vel locis humentibus ad coelum solem &
 lu-

lucem obscurant, aërem, quasi iratum, & turbatum reddunt adeò, ut ex hac ira exardeat crebris coruscationibus, insonet turbinibus & tonitruis, quasi clamoribus iratis contra homines: & tandem effundant repente aquarum torrentes, currere faciat rivos, grandine percutiat fruges, & tecta, fulminibusque dejiciat aedificia: ita vapores vini à loco humenti, stomacho scilicet, seu à vini pelago adscendentes ad caput (quod est caelum mundi exigui, hoc est microcosmi nempe hominis) ipsum turbant, & solem mentis obscurant: Unde exardescens animus quasi coruscationibus ex oculis emissis, seu ejaculatis, & vociferationum, atque minarum, & injuriarum tonitruis, tandem erumpit ira, & sanguinem proximi quasi aquam effundit, torrentes facit fluere sanguinis, grandinem percussionum, & fulmina scloporum sive tormentorum aeneorum, quae concepto igne globos ferreos ejaculantur cum tonitru, &c.

add. Joh. Barclaj. Euphorm. Satyr. part. 2. p. m. 224. Frederic. de Marsalaer. de Begat. lib. 1. dissert. 17. Anton. Itter. Synops. Philosoph. Moral. lib. 2. cap. 3. Christoph. Peller. Polit. scelerat. impugnat. in addit. ad cap. 3. p. m. 133. Christoph. Besold. Thesaur. pract. verb. Trunckenheit. 41. p. m. 942. Paul. Matth. Wehner. pract. observ. verb. Zurrincken. p. m. 224. & seqq. Joh. Jacob. Speidel. notab. Jurid. Histor. polit. verb. Zurrincken. 12. p. m. 1000. Bened. Carpzov. prax. criminal. part. 3. quest. 147. Gail. observat. Cameral. lib. 2. observat. 110. Obrecht. de Necessar. Defens. cap. 6. num. 78. Joseph. Lang. in Florileg. part. 1. & 2. verb. ebrietas. Qui omnes cum aliis pluribus, fusissimè ab iisdem citatis, esurienti, uti reor, lectoris libidini satisfacere valebunt. Pergo ad cœteras species, ab immoderata similiter bibendi temperie excogitatas: ibidemque speciosè sese offert poculi istius superfluitas, quod jure pactoque obstagiorum nunquam celebratum fuit. Obstagia quippe dicebantur pacta, quibus debitor vel fidejussores promittunt, si ad constitutum diem debitum non fuerit solutum, sed ad certum locum venturus cum tot ministris & equis quot in tabu-

ta cautionis sunt expressi, nec inde discessuros, donec debi-
 tum fuerit exsolutum *vid. Johann. Jacob. Speidel, notabil. Ju-
 rid. Hist. Polic. verb. Leistung. 27. p. m. 618.* Horum Obsta-
 giorum usum in Germania inter nobiles non in frequentem,
 imò jure Canonico receptum fuisse attestantur *Andr. Gail.
 de pac. Publ. cap. 2. n. 5. § 6. p. m. 77. cum Felin. Sand. ad c. 9. ex
 rescripto X. de jurejurand. num. 6. § seqq. p. m. 1152.* ubi multæ
 limitationes adjiciuntur. Nam si in causa civili puta mu-
 tui, vel alterius contractus, pacta conventa obligatione
 Obstagii non servata essent, debitores vel eorum fidejusso-
 res vocabantur ad obstagium præstandum, wurden in die
 Leistung gefodert, *hoc est*, interpellabantur literis Credito-
 rum, ut se juxta obligationis formulam loco & tempore
 convento sifterent, non recessuri, donec promissis satisfa-
 cerent: non se sistentes famosis picturis publicè ubique af-
 fixis mirabiliter traducebant. Atque talia Obstagia secun-
 dum Eundem *Andr. Gail. Practic. observat. lib. 2. num. 2. § seqq.
 cap. 45. p. m. 308.* constitutionibus etiam Imperii prioribus
 non adversantur, & Jure Saxonico, imò in Camera olim
 sæpius approbata fuerunt, ut in causa Baden contra Baden.
 19. Maji Anno 1544. Daß Marggraff Ernst den Unkosten sol-
 cher Leistung halber erlitten / zu erstatten schuldig / Item in
 causâ Ottingen und der Gemein zu Pübel contra Spittals-
 Meister zu Pforckheim. *add. Reformationguter Policiey zu Aug-
 spurg p. m. 34. Tit. von wucherlichen Contracten. §. so auch
 eine Gültverschreibung. Guid. decis. 61. n. 2. Socin. reg. 174.
 Coler. de Process. Execut. p. 1. c. 8. Meibom. ad Orig. Marc. p. 39.
 Berlich. 2. concl. 38.* Formula ejuscemodi veteris obstagii potest
 videri apud *Christoph. Ludov. Dietherrn. in addit. ad Chri-
 stoph. Besold. Thesaur. Practic. verb. Leistung. 41. p. m. 584.* in
*verb. zu mehrer Sicherheit haben wir zu rechten Bürgen
 gesetzt vier unserer Bürger aus unsern Rath / die sie dann
 fürnehmen und erkiesen werden / also ob wir sie / solcher ob-
 behrter ungefährlich von ihnen ernannt worden / nicht be-
 ja*

zahlen/ sondern ihnen die vollen Gewalt und Gutrecht die-
 selben ihnen fürgenommene vier Bürger unsers Raths/
 oder ihr eines theils/ wie ihnen das füglich ist/ mahnen zu
 leisten/ und welcher also ungefährlich von ihnen gemahnet
 wird/ der soll bey seinen guten Treuen in acht Tagen den
 Nächsten ohn alles verziehen in die Leistung in ein offen Gast-
 geber-Haus hie zu Nürnberg/ darein er genannt wird/ einzie-
 hen/ und leisten nach Gastrecht und Gewohnheit/ und aus
 aus der Leistung nicht kommen/ so lang bis wir ihnen die
 erschienene Zins mit samt den redlichen und ungefährlichen
 Schäden/ ob sie die empfangen hätten/ gar und gänglich
 entricht und bezahlt haben/ ohn Gefährd. Ob aber sol-
 cher Bürger unsers Raths/ die also zu leisten gemeint wür-
 den/ einer oder mehr nicht anheim wären/ oder selbst
 nicht leisten/ der jeder möcht ein Knecht schicken an seine
 Statt/ der leistet/ in der Maß/ als vorgeschrieben steht/
 und welcher Bürger unsers Raths also gemahnet und lei-
 sten würden/ den versprechen wir auch hierinnen sie
 ohn allen ihren Schaden gülich davon zu ledigen. *Cæ-*
terum ultimis temporibus hæc non omnino contemnenda
obstagiorum Convetudo in meras helluationes degene-
ravit, adeo, ut in obstagium semel immissi diem pro no-
cte & viceversa ob potationes atque commestationes ma-
xime immodicas habuerint; hinc evenit, ut obstagia,
tanquam perniciofa & scandalosa, arte boni & æqui ad-
versa; Fidejussoribus sumtuosa & nociva, reis principali-
bus tristia & luctuosa, exitiosa & damnosa; magistrati-
bis laboriosa & tardiosa ab usu & foro nostro recesserint;
pauci tantummodo loci excipiuntur in Lusatia, ubi ob-
stadium certis passionibus adstrictum animadvertitur se-
cundum opinionem Math. Wehner, Pract. observ. verb. Lei-
 stung

stung cum Johann. Koepen. decis. 3. in fin. & Gail. de Arrest. c. 9. n.
 19. quod & de Holsatia attestatur Dn. Johann. Ott. Tabor.
 disp. de Jur. Obstag. Et hanc abrogationem Obstagiorum
 confirmat insimul Policey- & Ordnung zu Francfurt.
 Ann. 1577. gebeffert. Tit. 17. von wucherlichen Contracten.
 p. m. 119. verb. Wiewohl auch in des heiligen Reichs Poli-
 cey-Ordnung / Anno 48. zu Augspurg publiciret / son-
 der Maß und Ordnung gemacht / wie es zu halten / die
 Gültverschreibung an Bürgen / in Leistung zu mahnen
 gestellet / dieweil aber seithero vielmahlen erfahren / daß sol-
 che Leistung zu viel mißbraucht / und die Bürgen so wohl
 als die Haupt-Schuldigen / dadurch ins eufferst Verder-
 ben gesetzt / und also auch den Gläubigern selbst / da ih-
 nen damit nicht geholffen / noch bezahlt werden kan /
 zu Nachtheil rei. an thut / so wollen wir hiemit die Lei-
 stung in künftiger Schuld oder Gültverschreibungen einzu-
 verleiben gänzlich verboten haben / da auch einige Ver-
 schreibung gleichwohl hinfürters darauff gestelle würde /
 soll dieselbe Leistung als nunmehr jure publico verboten /
 an ihr selbst nichtig / und demnach kein Bürg oder Schul-
 dener zu leisten / noch auch den Wirthen / da auff ihn
 mit der That geleitet würde / etwas zu bezahlen / ver-
 bunden seyn. Constit. Elect. August. part. 2. constit. 22. Tit.
 Schuldthurn. verb. Wir wollen auch das einreiten und
 leisten in den Herbergen / dadurch denn nicht anders denn
 mehr Schaden und Schulde / und sonsten viel Unraths ver-
 ursacht / und dem Gläubiger derentwegen desto weniger
 Bezahlung folget / gänzlich verboten haben / und der
 Schäden / Zehrung und Unkosten halber / so aus den
 Leistungen und Einreitungen künftiger Vorschreibungen
 entstehen / keine Execution und Hülffe thun und leisten
 lassen.

lassen. Hiergegen aber soll in des Selbstschuldigen und Bürgen-Schlichter / gebührliche / schleicige und förderliche Hülffe ergehen / und fürgenommen werden. Alias in genere de obstagis eorumque jure possunt videri Dn. Georg. Adam. Struv. Syntag. Jur. Civil. Ex. 47. ch. 41. & de Vindict. Privat. cap. 14. aphorism. 3. num. 6. Valent. Franc. de Fidejuss. cap. 4. n. 119. Beust. ad. L. 31. admonendi. ff. de Jur. rej. num. 344. Carpzov. Jurispr. For. p. 2. const. 21. Modestin. Pistor. Consil. 1. q. 1. num. 1. & seqq. vol. 2. Myrsing. 6. Observat. 57. Gædd. add. c. 1. X. de sequestr. possess. p. 3. num. 113. Gilhaus. arb. Judic. civil. c. 10. de process. executiv. Alvaric. Valasc. decis. 32. lib. 1. Sic hard. ad Tit. C. de Patrib. qui fil. num. 11. Hering. de Fidejuss. cap. 7. num. 75. Ludvvell. disp. ad Inst. 12. §. 7. in fin. Tertiam non minus poculis immoderatis adjiciendum elucescit ex luxuriosa illa frequentium cœnipetarum visitatione; ubi nimirum tot insolitæ intercedebant cibi potusque ingurgitationes, ut detestandus earundem effectus omnibus proflaret, quod serio execratur Johann. Limn. de Jur. Publ. Imper. Roman. lib. 6. cap. 5. num. 66. pag. mihi 141. Utinam inquit, ruris innocui ubique conspicua & hodie facies. Sane non paucis in Germania locis totam immutatam merito deploro, mecumque omnes boni. Mutationi causam cum aliis dedit, licentiosus Cœnipetarum (vernaculæ Wurstreuter / Zupffenbuben audiunt) appetitus alienis inhiens quadris. Hujus effectus ingurgitationes, ebrietas, blasphemix, adulteria, stupra, rixæ, homicidia, & mille ejusdem farinae furix. Magistratus ni medicinam malo portat, vereor ne tandem & pars sincera trahatur &c. Hactenus ille, qui etiam ratione originis cœnipetarum pro lubitu adiri potest. Nos pro nunc materiam hancce concludimus cum verbis Serenissimi Electoris Saxonici in cap. 20. Sachsen Policey und Kleider Ordnung

nung

mung pag. m. 80. & seq. quametiam ipsissimis verbis Chri-
 stoph. Besold. Thesaur. Pract. verb. Wurstreuter. 91. pag. m. 109.
 Demnach sich etliche von Adel des unhöflichen Umreitens /
 auff Verlöbniße / Hochzeiten / Kindtauffen / Begräb-
 nissen und andern ehrlichen Zusammenkunften / und zwar
 solches in ziemlicher Anzahl / befleißigen / grossen Muth-
 will unerhörten Troß / Übermuth / und ein überaus E-
 picurisches Leben / ungeschueet alles ehrlichen Frauen-
 Zimmers / treiben / dieses auch täglich an allen Orten ie
 länger ie mehr gemein werden soll. Wann dann hierdurch
 manchen ehrlichen Mann in seinem Hause bey dergleichen
 Ehrensache / nicht wenig Ungemach zugezogen wird / auff
 solche umreitende Gesellschaft auch mehr gewendet werden
 muß / als auff die eingeladene Gäste / welche neben dem
 Haus-Wirth vor solcher Gesellschaft offtermahls nicht
 gnung sicher seyn / solches aber nicht ein geringer Schade-
 denen auff dem Lande wohnenden von Adel / und an sich
 selbst dem Adelichen Stande zur Verkleinerung gereicht :
 als können wir solches Umreiten durchaus nicht verstaten /
 wenn wir dann dasselbe hiermit gänzlich verbieten thun /
 also und dergestalt / daß hinführo keiner / so nicht zu sol-
 chen Zusammenkunften ordentlicher Weise einladen / bey
 denselben sich finden / oder betreten lassen / auch da sich ei-
 ner oder mehr / so nicht invitirt, anzugeben unterstehen
 würden / von dem Haus-Wirth oder andern keines Be-
 ges auffgenommen werden soll. Denn da hiewieder ge-
 handelt würde / soll nicht allein der ungebetene Gast und
 Umreiter / um ein hundert Thaler Straff zuerlegen /
 oder da er so viel nicht in Vermögen 14. Tage lang in ge-
 fänglicher Haft gehalten werden / sondern auch der Haus-
 Wirth /

57.

Wirth / oder wer ihn sonst / zuwieder dieser unserer
Ordnung wissentlich eingelassen / alles seines Fürwen-
dens und entschuldigens ungeachtet / eben so viel zu ent-
richten schuldig sein. *Cæteras, quæ restant, superflue
b bendi species confimili ratione, ne facem meridiei ac-
cendisse videamur, scientes volentesque dexteritati le-
ctoris judicandas seponimus.*

CAPUT IX.
IMMODERATORUM POCU-
LORUM PRÆMIA ET POENAS
PERTRACTANS.

HAbuerunt nonnunquam immoderati poculorum ab-
usus sua quoque præter meritum felicia fata. Id vi-
delicet, quod Seneca olim prædixit, fore, ut aliquan-
do honor ebrietati sit habendus, & plurimum meri-
tæpisse virtuti reputatum iri: in sequentibus ad no-
stra usque tempora evenisse, exempla haud dubia te-
stantur. adeo quippe depravatam humani intellectus
judicium perversè deterrimum pro virtute amplectitur
vitium. Quapropter præmia aliquando destinata legi-
mus iis, qui sæcundo calicis haustu alteri funus aliquod
temporale lectoque sopiendum machinati sunt. Prin-
cipium facturi sumus cum *Kirchner, de Legat. lib. 2. cap.
3. n. 57.* qui Legatum quendam producit, cui exterum
aliquod regnum non insignæ saltim monile, sed pecunias
quoque annuas pro computationis victoria, donavit.
Huic exemplo succedit illud Alexandri Magni, cui re-
rum gestarum gloriam ac decus turpissima ebrietatis
consuetudo sædavit. Quum etenim caletenti præmium
proposuisset ei, qui pocula vini ampliora siccaret; in
eo certamine, quod Calano Indo instituebatur, cir-
citer

H

citer

58.

citer quadraginta effusis, dum vehemens oboriretur
frigus, visceribus, propemodum spectante Rege crepu-
erunt ac perierunt; Solus, qui plurimum bibendo
vicit, ac in bibendo ad quatuor choas processerat, idque
propter ab Alexandro talenti coronâ donatus fuerat,
Promachus Macedo, triduo supervixit, *vid. Alian.*
lib. 2. variar. Histor. Athen. lib. 10. cap. 12. Plutarch. in vit.
Alexandr. M. Mithridates similiter iis, qui avidius vora-
rent ac biberent, præmia proposuit, & in utroque ge-
nere victoriam (si vincere ab intemperantia vinci,) læ-
dissimam est adeptus, Johann. Bodin. de Repub. lib. 4. cap. 6.
Recenset sæpe laudatus Philipp. Camerar. Oper. succisiv. cent.
6. cap. 94. p. m. 470. Nuptias nobilis cujusdam in Nar-
ficis celebratas fuisse in his propositi fuerunt iis, qui
erant ex famulatio, præmia, qui plurimum meri ebi-
bissent. Quum autem plerique strenuè potando sese
exercuissent; tandem unus ex illis palmam obtinuit,
qui decem & octo mensuras nostrates paucis horis
exhauserat: hæ faciunt secundum quorundam compu-
tationem paulò plus, quàm congios sex. *Cass. Schott.*
loco sæpius citato potatorem hoc ipso seculo insignem
in aula cujusdam principis fuisse refert; qui quoscun-
que ad potandum invitasset, vicerit. Sciens hoc, in-
quit Autor, alius Princeps, qui alterum vel officii, vel
negotii causâ convenire volebat, elegit è tota amplissi-
ma ditione sua bibonem maximum ac potentissimum,
quem secum duceret. Convivii tempore cum pocu-
lis & cantharis certaretur, implet prior modium inte-
grum vino, propinat hospiti, unico exhaurit haustu. Hic
hospes velut contemnens tam modicum poculum; da-
moram, inquit, ut probem prius, num unico etiam hau-
stu, ut tu, evacuare queam; moxque impletum ex hau-
sit; tum, posse me video, inquit; imple ergo denuò,
& vide sis: & cum dicto denuò exhausit, plausumque
tulit. Verum enim verò non obstant, quæ prolata jam
sunt:

sunt exempla, quippe quorum probatio in facto consistit; Juri enim naturæ tam primævo, quam secundario convenientior videtur prædicta congruendi abrogatio, quam distinctis subinde seculis laudabili cum conatu magistratus susceperunt. Hinc variè semper à variis gentibus, & quidem acerrimè inordinatum poculorum exercitium fuisse punitum, fides Historiarum passim comprobatur. Pittacus sanè Mitylenæus temulentos, si quid deliquissent, duplici pœna puniri curavit; ut formidine supplicii à vino promptius abstinerent, *Alexandr. lib. 3. Anton. Itter. Synops. Philosoph. Moral. lib. 3. cap. 3. §. 9. p. m. 106. Johan. Calvin. Lexic. Jurid. verb. ebrius. p. m. 313.* Athenienses, quam bibacitatis vitium in quolibet taxarent, (erant enim magistratus dicti Oenoptæ qui observabant in cœnis, an æque biberent ii, qui convenerant) ex Lege Solonis Principem ebrium capitis damnabant, *Petr. Gregor. Tholosan. Syntagm. Jur. univers. lib. 39. cap. 8. n. 8. p. m. 785.* Hoc etiam quondam apud Indos observatum constat; quoniam ii, nisi lacrorum causâ, vinum non bibentes sanciverant, ut si qua mulier Regem temulentum occidisset, donaretur munere hoc, ut successorì nuberet. Severis aliquando pœnis Regem Indiæ in aulæ ministros animadvertisse, quod contra legem fecissent prohibitoriam; ne quis vinum absque regio permissu delibaret, refert sæpe laudatus *Erasm. Francisc. Ost- und West-Indischen wie auch Sinesischen Lust- und Staats-Garten. part. 2. p. m. 1255.* Majorem quoque tum temporis pœnam dictatam fuisse ei, qui Regi proximior esset, cæterisque eminentior. Ut ut Magnus ipse Mogul, quemadmodum idem refert *d. l. plurimum vino maduerit; Ministri verò non modò Ipso permittente, sed seriò jubente idem fecerint. Rex videlicet Barbarus, ne quid suæ personæ incongruum & illicitum solus committere videretur, alios quoque peccare fecit: Postea verò, ut innotesceret se improbare minus rectè facta; quod in seipso, quò sanctior inter*

suos haberetur, eò magis reprehendendum judicare
 quàm facilè poterat, in aliis puniendum statuit. Id
 quidem satis barbàre, sed in homine atheo non adeò mi-
 rum, qui Deum nunquam cognovit Verum; & cui dæ-
 mon, quem mente devotâ sancteque colit, ejusmodi
 consilia suggerit. Generaliter porro ex instituto Zeleu-
 ci apud Locros, qui magis vergunt ad Zephyrum, si quis
 merum sine medici imperio medicamento gratiâ biberit,
 in ore mulctabatur, *add. Athen. lib. 10. c. 9. Diogen. Laert.
 in Vit. Solon. Alexand. ab Alexandr. l. c. c. 1. Isoph. Lang. An-
 tholog. verb. ebrietas. p. m. 180.* Apud Moscovitas ebrii,
 etsi sacerdotes fuerint, verberantur publicè, ut scribit
*Sigismundus Liber. Baro. in comment. rer. Moscov. & ex hoc
 Petr. Gregor. Tholosan. d. l.* Moribus Romanis antiquio-
 ribus ebrii adeò exosi fuerunt, ut censes, tanquam
 indignos, qui honores & publica munera gererent, Se-
 natu moverent & ignominiâ perfringerent. Sic ex
 aspectu ebrietati & crapulæ deditos equites cognosce-
 bant; quos cum obeso vastoque corpore conspexissent,
 ipsis equos adimebant, ut ignominiâ notarent, *vid. Jo-
 seph. Mascard. Probat. vol. 2. Concl. 579. lit. c. pag. m. 1.* Jure
 quidem civili Justiniano hoc vitium delictis extraordi-
 nariis annumerandum censet *Dn. Georg. Adams. Struv.
 Syntagm. Jur. Civil. Ex. 48. th. 113. p. m. 941.* hinc etiam sa-
 tis parcam ejusdem mentionem in hoc corpore animad-
 vertimus, præterquam *in l. omne delictum, 6. §. qui se vul-
 neravit 7. ff. de pœnis.* ubi militi, per vinum aut lasciviam
 sibi mortem consciscere intentanti, ordinaria capitis
 pœna remittitur, & militiæ tantum mutatio irrogatur:
 aliud quid colligi potest ex *l. perspicendum, 11. §. delin-
 quentur, 2. de Pœn.* Quid jure Canonico obtineat, Lector
 benevolus judicabit ex *c. Episcopus. 1. c. ab exordio. 2. & seqq.
 Distinct. 35. per tot. c. comessationes. 1. distinct. 44.* Similiter
 ex *c. 14. à crapula. x. de vit. & honestat. cleric.* ubi clerici po-
 tatores, ad potus æquales suo modo sese obligantes,

&

& moniti non desistentes ab officio vel beneficio sus-
 pendantur, add. Nicol. de Tudesch. Abb. Panormitan. Jo-
 hann. Andr. Petr. de Ancharan. Heinr. Cardinal. Hostiens.
 Comment. b. r. Petr. Greg. Tholos. l. c. p. m. 785. n. 3. Hinc
 quoque Sacerdos ebrius, baptismum administrans, e-
 jusque formulam mutiatis ac imperceptibilibus ver-
 bis proferens, ad Consistorii cognitionem severâ cor-
 reptione puniendus est, si semel in vitium ebrietatis in-
 ciderit, & de hoc suo lapsu serio pœnituerit: sin verò
 habitum ebrietatis sibi contraxerit, & inde evidens il-
 lud scandalum in administratione baptismi dederit, vel
 ab officio removendus est, vel si spes emendationis
 fuerit, in alium locum transferendus, aut custodia pa-
 storali (mit Priesterlichen Gehorsam) mulctandus, Bal-
 duin. lib. 4. Cas. Conscient. c. 8. cas. 1. Pruckner. Qq. Theolog.
 cent. 5. q. 15. p. m. 221. Dedekenn. Consil. vol. 1. part. 2. lib. 2. sect.
 1. n. 2. p. m. 396. Porro in Jure Imperii nostri Romano-
 Germanici distincta animadvertimus loca, quæ execran-
 dam hanc ad insaniam usque computandi consuetudi-
 nem pluribus prosequuntur diris. Imperator Maximi-
 lianus I. in R. A. zu Augspurg Anno 1500. hæc ver-
 ba profert in tit. von Zutrincken. pag. mihi 34. Und
 wiewohl wir mit Verwilligung Churfürsten / Fürsten
 und anderer Stände zu vergangenen Reichstagen des
 Zutrinckens halben / geordnet und gesezet haben / daß in
 allen Landen / darinn solch Zutrincken in Gewohnheit
 gewesen ist / eine iede Obrigkeit verfügen soll / solch Zu-
 trincken abzustellen / und zu vermeiden / auch ernstlich zu-
 straffen. Haben wir doch vernommen / daß solch unser
 und des Reichs Ordnung und Satzung bisher wenig voll-
 zogen / sondern daß der angezeigte Mißbrauch und Unwe-
 senheit allenthalben / in allen Landen je länger je mehr ein-
 bricht / und sich mehret / darumb so viel desto nothdürfti-
 ger

tiger / solch: in strenglicher und ernstlicher / dann bis her / zu
 begegnen. Gebieten darum allen und jeden Churfürsten /
 Fürsten und andern Ständen / was Bürden / Standes o-
 der Landes die seyn / bey Vermeidung unserer Ungnade
 solch Zutrincken in ihren Fürstenthümern / Landen / Ge-
 bieten und Obrigkeiten allenthalben bey ziemlichen Poe-
 nen und Straffen zu verbieten / auch solch Geboth ernst-
 lich zu handhaben. Idem Imperator laudatissimus
 Maximilianus suam in hac delenda ebrietatis bellua
 sollicitudinem declaravit in R. A. zu Cölln / Anno
 1512. von Gottslästern. p. m. 52. J. Desgleichen.
 Wiewohl zutricken in vorgehaltenen Reichstagen mehr
 dann einmahl höhlich verboten / so ist es doch bis her we-
 nig gehalten / vollzogen oder gehandhabet worden. Dar-
 umb und sonderlich / dieweil aus dem Zutrincken Trun-
 ckenheit / aus Trunkenheit viel Gottslästerung / Todt-
 schlag / und sonst viel Laster entstehen / als / daß sich die Zu-
 trincker in Fährigkeit ihrer Ehren / Seel / Vernunft /
 Leibs und Guts begeben : so soll in allen Landen eine
 iede Obrigkeit / hoch oder nieder / geistlich oder weltlich /
 bey ihr selbst / und ihren Unterhanen solches abstellen /
 und das bey mercklichen hohen Poenen verbieten / und
 so die vom Adel das nicht meiden wollen / daß dann wir /
 auch Churfürsten / Fürsten / geistlich und weltlich / und
 alle andere Obrigkeit / dieselben scheuchen / und an ihren
 Höfen und Diensten nicht halten. Und so einer deßhalb
 geurlaubt würde / so soll ihn kein ander Fürst oder Ob-
 rigkeit in ihren Dienst annehmen oder halten. Die aber /
 so minders Standes wären / sollen sie an ihren Leibern
 härtinglich darumb straffen. Und ob einige Obrigkeit in
 Hand.

Handhabung und Vollziehung solches Gebots/ gegen ih-
 ren Unterthanen / säumig oder lässig würde / so soll unser
 Kaiserliches Fiscal solche Unterthanen / so überfahren hät-
 ten / an unserm Kaiserlichen Kammer-Gericht zu geküb-
 lichen Straffen fürnehmen. Aber an Orten / da das
 Zutrincken von Alters her geübt / und überhandgenommen
 hat / soll die Obrigkeit allen möglichen Fleis anfehren /
 solches abzustellen. *Huc animum etiam intendit Caro-
 lus V. Maximiliani I. ex Filio Nepos, gloriosissimus
 Roman. Imperator, sicuti patet ex Reform. Polit. zu
 Augspurg de Anno 1530. vom Zutrincken. p. m. 127.
 S. und nach dem. It. de Anno 1548. von Zutrincken.
 p. m. 2. Add. Melch. Goldast. tom. 2. Const. Imperial. p.
 m. 143. quæ constitutiones iisdem penè, quibus priores,
 constant verbis. Quapropter easdem suis legere locis Le-
 ctori, si libet, licet. Ultimam denique Rudolphi II. Or-
 dinat. Polit. de Anno 1577. tit. 8. rubr. von übermäßi-
 gen trincken u. von zutrincken. adducere placet §. I. Dies
 weil durch Trunckenheit (wie man täglich befindet) der
 Allmächtige höchlich erzürnet wird / daraus auch viel La-
 sters / Übels und Unrath entstehet / zu deme in vielen ver-
 gangenen Reichstagen des übermäßigen Trinckens / und
 des Zutrinckens halben geordnet und gesekt / daß eine jede
 Obrigkeit solches übermäßige trincken und zutrincken ab-
 stellen / und das zu vermeiden / die Überfabrer ernstlich
 straffen soll / aber doch solche Ordnung und Sakung bis
 anher wenig gehalten oder vollzogen worden / sondern
 der angezeigte Mißbrauch / u. Unwissenheit des übermäßigen
 Trinckens / und des Zutrinckens allenthalben ie länger ie
 mehr eingewurzelt / sich gemehret / und also überhand ge-
 nom*

nommen hat / daß daraus Gotteslästerung / Mord / Todts-
 schläge / Ehebruch / auch dergleichen viel Ubelthaten / und
 Laster gefolget / und noch zu dem etwa durch Truncken-
 heit die Himmeligkeiten / so billig verschwiegen / offenbar-
 ret werden / und solch Laster der Teutschen (deren Mann-
 heit von Alters hoch berühmt /) bey allen frembden Na-
 tionen merckliche Verachtung und Verkleinerung ver-
 ursachet. Desgleichen zu vielmahl in Kriegsläuften wegen
 Trunckenheit zwischen den Kriegsleuten Zwietracht und
 Meuterey / und gegen den Haupt- und Befehlsleuten Un-
 gehorsam entstehet / und dadurch alle Zehrung erhöhet / und
 ehrliche Gastungen / und Gesellschaften (davon etwa die
 Teutschen fürnehmlich gepreiset worden) gemindert und
 vermitten worden / zu geschweigen / daß das übermäßige
 Trincken / und das Zutrincken eine endliche Ursache ist /
 alles Übels / und dem Menschen an seiner Seelen Seeliga-
 keit / Ehren / Gunst / Vernunft / langem Leben / und
 Mannheit nachtheilig. Demnach gebieten wir allen
 und ieden Churfürsten / Fürsten / Geistlichen und Welt-
 lichen / und andern Ständen / was Würden / Wesens /
 Standes oder Landes die seyn / daß sie ihren Untertan-
 en zum Exempel / und daß sie dieselben zu straffen de-
 stomehr Fug und Ursach haben das übermäßige Trincken /
 u. das Zutrincken gänglich für sich selbst meiden / auch an ih-
 ren Höfen allem Hofgesind und in ihren Fürstenthümern /
 Herrschafften / Landen / Gebiethen und Obrigkeiten /
 allen ihren Untertanen bey ernstlicher Poen und Straf-
 fe das übermäßige Trincken und das Zutrincken / es ge-
 schehe in welcherley Weise / Worten / oder Gestalt das
 erdacht ist / oder werden möchte / zu meiden / gebieten /
 und

und darüber ernstlich halten. Wir wollen auch / daß die
 Obrigkeiten ihren Pfarrern und Predigern befohlen sol-
 len / alle Sonntage dem Volk zu verkündigen / daß sie sich
 des übermäßigen Trinckens und des Zutrinckens enthal-
 ten / mit Erzählung der Laster / so aus der Truncken-
 heit folgen / wie ihnen deshalb von den Oberkeiten ein
 Verzeugnuß zugesellet werden soll. His add. impri-
 mis *Maximil. II. Reuterbestallung zu Speyer de an-
 no 1570. art. 43. & seq.* Huc quoque faciunt Serenissi-
 morum Electorum ac Ducum Saxoniae Constitutiones,
 quibus detestandum hoc malum *Φιλοποσία* repellere sa-
 tis laudabiliter conati sunt ; distinctis latae temporibus
 quas in ordine, quo invicem sequuntur, sistere lubet.
 Primo itaque loco stat *Ernesti Laudes-Ordnung. Anno
 1482. rubr. in marg.* daß niemand zu halben oder vol-
 len trincken / oder einander nöthigen solle. *p. m. 14.
 verb.* Es soll auch niemand / wes Standes / Würden
 oder Wesens der sey an keinem Ende mit dem andern /
 weder zu halben noch zu vollen trincken / noch durch Wort
 oder Weise / wie die dazu erdacht möchten werden / einer
 den andern zu solchen / oder andern ungewöhnlichen und
 unbequamen trincken / reizen / wer aber hierinne brüch-
 lich erfunden / der soll seiner Herrschafft zehen Gulden
 verfallen seyn / deßgleichen der Wirth / in des Hause
 mit seinem Willen und Verhängnuß geschiehet / auch
 zehen Gulden verfallen seyn. Huic succedit *Mauri-
 tii Landes-Ordnung. Anno 1550. p. m. 45. rubr.* von
 dem übermäßigen zutrincken. *in verb.* Wiewohl diß
 Laster (*ebrietatis nim.*) dem Menschen / beyde am Leib
 und Seele schädlich / doch wird es in allen Schenckstädten /

J

und

und sonst dermassen öffentlich gestattet/ daß es auch lechlich vor keine Sünde oder Schande geachtet / es wird in den Schenckstädten ein frech uoverschämt Leben gesehen/ was Gefallens **GDZ** daran hat / darff niemand erinnert werden / derhalben ermahnen wir ernstlich befehllende / daß alle der jenigen/ die Gerichte haben / hinfürder ein solch unchristlich Leben / in ihren Gerichten nicht gestatten / sondern diese Vorsehung thun/ wann die Leute zusammen kommen / daß sie in Zucht und nicht dem euffersten Überfluß / bey einander seyn / sich **GDZ** und dieses unsers Befehls erinnern/ welcher aber des in Weigerung seyn wird/ den sollen sie untroegerlich straffen/ ohne das wollen wir uns hierinne dermassen erzeihen/ daß unser Mißfall scheinlich soll vermerckt werden.

Hanc sequitur *Augusti Landes-Ordnung. pag. m. 90. rubr. Von dem übermäßigen Zutrincken / auch schädlichen Unkost auff den Wirthschafften und Kirchmessen / hujus tenor cum idem sit atque prioris, hic apponere supervacaneum arbitror. Accedit denique Reverendiss. ac Sereniss. Dn. Augusti Administr. Magdeburg. Policeny, Ordnung Anno 1652. cap. 11. Von Krätschmar, und Schencken auff den Dörffern p. m. 51. & seqq. verb. Ordnen und gebieten auch hiermit ferner ic. auch das langwürige Zechen in die Nacht/ oder das einer den andern zu halben und vollen zu trincken reizen möge / noch auch &c. & cap. 19. von übermäßiger Kleidung und unnöthigen Überfluß / bey Hochzeiten / Kindtauffen / Kirchmessen / und andern Gastungen und Quasereyen p. m. 80. & seqq. 82. & 83. verb. Und demnach der Seelsorger und Prediger*

diger treue Verwarnung un̄ unser̄ Gebots ungeachtet / von dem Laster der abscheulichen Völlerey nicht abgestanden wird / so soll hinfüro in den Städten und auff dem Lande von den Gerichts-Herren und Stad-Räthen die Verordnung geschehen / daß auff die jenigen / so sich dermassen überhoffen / und auff der Gassen liegen bleiben / oder mit Schreien / blecken / und ungebertigen Bezeugungen ihre Trunckenheit am Tag geben / fleissige Auffsicht gehalten / solche übermässiger Weise bezechte Leute alsobald zur Verhaft gebracht / und nach Gelegenheit der Umstände willkührlich gestrafft werden. Quamquam autem istas prohibitiones non plus vigoris obtinuisse, quam nix in tectis adversus rectos solis radios; sed has in cunis, cum enascerentur, ipsis durantibus Comitibus, factis contrariis plerumque oppressas esse testetur *Casp. Klock. de Arar. lib. 2. c. 101. n. 20. m. 581.* Postquam enim latae fuerunt, statim habitae sunt ludibrio, & à nobilibus dictum, Propino tibi haustum in Constitut. Imper. de ebrietate vitanda. Es gilt dir auff des Reichs Abschieds Gesundheit. Cumque in conventu Ratisb. multi Germani computationibus extingverentur; Carol. V. pro tollendo hoc abusu ab Hispanis interpellatus respondit: Tam facile obtinero, ac si Hispanis manus constringere vellem, ne furentur *vid. Hermann. Herm. Fascic. Jur. Publ. cap. 2. n. 1. p. m. 14. Kirch. de Legat. c. 3. n. 31. Hermann. Lather. lib. de Cens. 1. c. 10 n. 12. Bened. Carpz. prax. criminal. part. 3. q. 146. n. 25. p. m. 375. Maximil. Faust. ab Aschaffenburg. Cons. pro Arar. Class. 20. cons. 10. Ord. 1343. p. m. 895. Peller. Polit. scel. impugn. in addit. ad cap. 13. verb. Pocula etiam. p. m. 133.* Interim tamen tantum abest, ut huic extirpando malo ob quorundam fortè refractariorum malitiam nulli ulterius obices ponendi, ut potius omni omninò Superiorum conatu detestandi

eiusdem effectus reprimendi veniant. Hinc remedia non incongruè posita sunt à jam laudato *Maximil. Faust. ab Nischaffenburg class. 20. conf. 31. Ord. 1555. p. m. 909.* Quando, inquit, extremum & ultimum remedium esset, ut decreto edictali ministris primariis & subditis interdicerent Principes, qui si dicto non audientes surdâ aure mandata transgredierentur, petituri de hinc à Principe gratiam, castrum aliquod seu villam sive beneficium aliud repulsam paterentur, indignationem Principis incurrerent, cui suffragatur *Cuspinian. in Orat. de bello contra Turcam suscipiendo junct. histor. Austria pag. 79.* Hoc singulare censerem remedium, inquiens, quo huic malo mederi posset. Denique omnibus tentatis sub pœna existimationis severius sanciendum esset, daß ein Schelmstück sey/ non quævis levis ebrietas, sed ebriositas, Vertrunkenheit und Gewohnheit voll zu seyn. *Ventur. de Valent. c. 9. l. 2. n. 24. p. 394. Gail. observ. 110. n. 27.* Quæ remedia, ut ut in se maxumè laudabilia, cum ad bonum finem tendant; ad cuiusvis tamen vel Principis etiam palatum esse minimè videntur; adeoq̄ præscripta, non recepta. Laudatissimus certè Imperator Carolus V. quo ex ditionibus & provinciis immoderata pocula profligaret, summè contendit; Quapropter edictis diplomatibusque Anno 31. editis cavet, ne ebrietas in cædibus, quæ sæpè à vinolentis committuntur, excusationem mereretur, iussitque ut non leviter homicidæ ebrii punerintur: *Primò*, ut turpem ebrietatem: *Secundò* pro crimine ex ebrietate commisso. Idque ita observatum, testantur *Matth. Wesenb. in parat. ff. ad L. Cornel. de Sicar. n. 24. p. m. 354. Joh. Damb. in prax. rer. crim. c. 86. n. 70 & seqq. p. m. 250.* Jungatur *Ordin. Curia: Wurtemb. p. 3. tit. 25. verb. Es soll in Schmach und Schlag handeln / in Trunckenheit zu keiner Entschuldigung verdienster Straff fürgewand und angenommen / besondern gedoppelt und dergestalt gestrafft werden / daß männiglich verstande*
 he/

he/ daß die Trunkenheit nicht die wenigste Ursache der er-
 kantem Straffe gewesen. Imo Maximilian. I. Imp. edicto
 sancivit, ut ebrii cum ignominia ab Imperio & officiis
 excluderentur: Quam sanctionem jam dum supra ap-
 posuimus, ubi reliquas quoque Constitutiones Imper.
 transcripsimus. *vid. Ventur. de Valent. lib. 2. Parthen. Litig.*
c. 9. n. 29. Huc quoque collimat Ordinatio Hispanica,
 in qua ebriosus testari prohibetur. Et Helvetica, qua san-
 citum, ne quis invitatione ad bibendum cogeretur, *Dit-*
marf. System. Polit. lib. 3. p. m. 374. Johann. Jacob. Speidel. No-
t. ab. Jurid. verb. Zutrinken 12. p. m. 1000. Eo quoque
 fundamento moti, Principem vestigal in ebrios & e-
 briosos, vinum & cerevisiam vendentes statuere posse
 censent *Waremund. ab Ebreberg. de subsid. regn. c. 4. n. 43.*
Contzen. lib. 3. polit. cap. 14. n. 18. ubi civium ebrieta-
 tem honorum privatione; deinde multa corrigi, ac
 tabernarum, hoc est, officinarum ebrietatis dominos,
 si quem ebriam non indicent magistratui, magno are
 puniri debere, scribit; maximè cum magistratus impe-
 ratoriâ lege ad hoc obstringantur, *Casf. Klock. de Arar.*
lib. 2. cap. 101. num. 25, & 26. pug. m. 481. Maximil. Faust. ab
Utschaffenburg. Cons. pro Arar. class. 5. cons. 62. Ord. 523. Hic
 pedem figimus, juxtim & temporè chartæq; parentes ad
 reliqua progredimur.

CAPUT X.

QVÆDAM AD LIMITATIO- NEM CAPITIS PRÆCEDENTIS PERTINENTIA DELI- NEANS.

I 3

ut

UTut autem ebrietas in se & sua naturâ vitium fit non
 tantum cane pejus & angve cuilibet, qui prosperos re-
 rum suarum successus sperat, fugiendum; sed etiam,
 prouti in præcedenti capite monitum, severâ sem-
 per pœnarum asperitate vindicandum; suo ta-
 men modo, quatenus videlicet ab habitu ebriositatis
 potest discerni, non levem cum inter Doctores morales,
 tum inter Juris nostri Interpretes pœnæ mitigationem
 admittit. Hinc ebrietatem (si aliâ viâ vel medicinâ sani-
 tas diuturnior non possit recuperari, & in illa ebrietate
 non timeatur aliquod damnum, puta quod blasphe-
 met, vel aliud committat malum) propter vomitum ex
 Consilio Medici quandoque concedendam arbitramur
 cum *Francisc. Tolet. Instruct. Sacerd. lib. 8. cap. 61. n. 4. p. m.*
u68. Cajetan. 2. 2. q. 150. art. 2. cum ibidem ex eorum sen-
tentia tantum materialis, non verò formalis esset ebrie-
tas, add. Martin. Aspilic. Navarr. n. 21. cor. n. 69. Alia est
responsio Azor. Inst. moral. lib. 7. c. 22. q. 5. quando ebrie-
tatem, inquit, sumtam, prout est immoderatus vini po-
tus voluptatis causâ non licere ad sanitatem ex medici
consilio; licere autem, si sumatur, prout est potus aptus
ad sanandum ægrotum, qui tamen potus benè valenti
immoderatus esset, add. Bannes. 2. 2. q. 64. art. 7. Avicenn.
3. 1. doct. 2. c. 8. & sent. 34. p. 2. Novimus equidem circa
hanc rem dissentientes Angel. & Rosel. verb. ebrietas, n. 2.
Anton. 2. part. tit. 8. c. 3. §. 1. Veruntamen eorum opinio
 (quasi ebrietas in se semper mala & nullo penitus sub re-
 spectu naturæ atque efficacix sæpius culposæ vim mu-
 tare possit) ex hæctenus prolatis restrictionibus de faci-
 li uti, remur, corruere potest, *jung. Thous. Sagittar. Exerc.*
lib. 2. q. 2. Porrò Doctores Juris nostri non minus cir-
cumstantiisita singulariter exposcentibus circa hanc rem
 mites offendimus: Sic quoniam consensus duo debeat
 habere principia, intellectum & voluntatem, hæc au-
 tem in ebrietate deficiunt: idcirco (1.) contractus, imò
 in

in genere alia pactiones omnes ab eo, qui ad mentis usque alienationem ebrius fuit, initus, nullius censentur momenti, *vid. Dn. Struv. Ex. 6. th. 37. p. m. 196. Vir. decis. vol. 1. decis. 105. Treutler. vol. 1. D. 6. th. 15. lit. A. Philipp. Dec. consil. 112. p. m. 124.* Sic confusenti A. W. zu N. Mens. Jun. Anno 1614. Dn. Scabini Jenenses responderunt: Da ihr damahls mit einen Trunek beladen gewest/ und nicht gewust / was ihr gethan. So seydt ihr denselben / was da zur Zeit eurer Mühlen halben versprochen worden / nachzuleten nicht schuldig / *B. X. B.* tum maximè quod ebrius iste furioso assimiletur, qui usu rationis est privatus, *arg. c. venter. dist. 35. c. sanè. 7. XV. q. 1. arg. c. à crapula. 14. X. de Vit. & honestat. Clericor. l. 1. C. si quis Imperat. maled. ibique Alberic. de Rosat. Fichard. 1. Cons. 58. n. 4. Sebast. Hornmold. Repertor. Jur. verb. ebriet. p. m. 546. & infanti, qui contrahere nequit, Mascard. vol. 2. conclus 570. n. 3. Alexand. in L. dolum. 6. C. de Dol. Mal. ibique Apostill. Similiter (2) Sponsalia tam de præsenti, quam de futuro irrita sunt., *Bened. Carpz. Jurispr. forens part. 2. constit. 15 def. 38. Joach. à Beust. de sponsalib. cap. 11. Matth. Wesenb. in π. ff. de Rit. Nupt. num. 8. Thom. 2. 2. q. 150. Struv. Ex. 29. th. 25. p. m. 103. Rip. ad L. fin. C. de Revocand. donat. q. 22. Didac. de Medran. de consens. connubial. cap. 6. n. 7. p. m. 23. Covarruv. 4. Decret. cap. 2. p. 2. n. 9. Dominic. Arum. Exerc. 12. th. 8. p. m. 922. Georg. Dedekenn. Thesaur. Conf. & Decis. Volum. 2. Sect. 7. de sponsal. non per omnia legitim. num. 13. & seqq. p. m. 204. & seqq.* ita ut in eo, qui furiosus in frequenti ebrietate existere assolet adeò, ut uxor ex continuata eius percussione dubiam subinde vitæ aleam subire cogatur, locum habere divortium in Curiâ Archi-Ep. Neapol. decisum fuisse*

72.

nuat *M. Anton. c. 21. num. 12.* Quod etiam Rex Fridericus II. vetuit: hinc etiam si ad promissionem concubitus accesserit; veluti si bene potius mulieri fidem dederit, & cum ea rem habuerit, matrimonium ratum non esse, sed potius stuprum habendum, nisi vir ubi crapulam edormierit, ea, quæ prius promisit, novo consensu rata habeat, vel quotidianæ ingurgitationi ac fallaciis illis honestas virgines ludificandi deditus sit, doctores nonnullos statuere ianuunt, *Paul. Cyprian. de sponsalib. cap. 13. §. 61. p. m. 541. & seqq. arg. c. unusquisque verb. quod ebrius. ibique Gloss. XXI. q. 4. c. sanè. XV. q. 1. Gerhard. tom. 7. LL. CC. loc. 28. de Conjug. §. 117. p. m. 197. Andr. Pruckner. Manual. 2. q. Theolog cent. 8. q. 54. p. m. 371.* Porro hoc non procedit (1.) in fidejussionibus, *Val. Franc. de Fidejuss. c. 2. n. 34. Jacob. Ayver. Process. historic. p. 1. cap. 12. observ. 1. n. 12. & seqq.* quod attestatur de Alberico (quem *Gloss. ad L. dolum. 6. C. de Dol. mal. verb. convenit. p. m. 417.* Aldricum nominat) *Cypr. l. c. p. m. 542.* quem Hispani invitaverant ad prandium, & inebriaverant, ut fidejuberet pro eis, vel rationes suas accommodaret; dederantque ei vinum album, quasi aquam rubeo mixtam. Idem (4.) dicendum de emtione venditione, secundum præjudicium allegatum à *Benedict. Carpzov. Jurisprud. Forens. part. 2. Constit. 15. def. 36. p. m. 544.* præsertim, si in se sit res minoris pretii, *Vinn. tract. de Pact. cap. 14. n. 3.* Nec contrarium asserendum (5.) in materia testatorum, *Philipp. Dec. cit. Consil. 112. n. 1. p. m. 124. cum Bald. in c. crapula X. de vit. & honest. cleric. add. Wesenbec. ad §. 1. Inst. qui testam. facer. pos. lit. b. Tiraquell. de Pæn. caus. 6. n. 8. ubi ebrius testamentum facere non potest, & si quod fecit, nullum est. Ludvvel. Diss. 7. §. 5. lit.*

lit. d. p. m. 134. Dn. Johann. Strauch. Digest. ad ff. 9. 0. 3.
 p. m. III. Multò minus (6.) testis in testamento adhi-
 beri potest, cum nemo dicat testimonium nisi jejunus,
 arg. c. 1. ibique Gloss. verb. jejunus. x. de testib. Specul.
 tit. de testib. §. I. n. 81. Augustin. Barbof. Thesaur. lib. 5.
 cap. I. verb. ebrius. ex. I. p. m. 398. (7.) Eximitur à
 poena parricidii ordinaria, qui non dolosè, sed ex cul-
 pa, videlicet propter ebrietatem infantem oppresserit
 & dormiens occiderit testibus Dnn. Scabin. Lips. ap.
 Carpzov. p. 4. c. 3. defin. 14. in verb. Hat gedäch-
 ter inquisit sein Kind nur eines Jahres alt / in trunckener
 Weise zu sich ins Bette genommen / daher erfolget / daß
 ers im Schlaffe ertricket und ersticket / daran auch die
 Magd / so des Kindes halben gemietet / etlicher Massen
 Schuld gehabt / daß sie ihme / als einem trunckenen Man-
 ne / das Kind folgen lassen. So werden sie beyde / wegen solcher
 Verwahrlosung 8. Tage lang mit leidlichem Gefäng-
 niß billig in Straff genommen. Imò (8.) qui lu-
 crantur in ludo ab ebrio, lucrum retinere non possunt,
 sed tenentur ad restitutionem, Francisc. Tolet. cit.
 summ. cas. Conscient. lib. 8. cap. 61. num. 8. pag m. 1168.
 (9.) Baptismus à ministro ebrio mutilatis aut imper-
 ceptibilibus formulæ baptismatis verbis administratus,
 pro vero & legitimo habendus non est : perinde quip-
 pe est, aliquid non esse factum, & non esse legitimè
 juxta Christi institutionem factum. Ideo absque ullo
 scrupulo aut metu iterati baptismatis infans sobrio mi-
 nistro ad baptizandum offerendus est : quia, juxta
 regulam Leonis non potest dici iteratum, quod nesci-
 tur esse factum, Pruckner. Manual. Qq. Theolog. cent. 5. q.
 14. p. m. 220. Notabiles tres hâc de re quaestiones pro-
 stant apud Dedekenn. vol. 1. part. 2. lib. 2. sect. 1. n. 2. p. m. 396.

Tit. Wegen einer von einem trunckenen Priester
 übel verrichteten Tauffe / wie es so wohl mit dem
 Kinde / als mit dem Pfarrherren zu halten.
 ubi respondit Facultas Theologica Jenensis, & qui-
 dem ad Quæst. (I.) Ob der Eltern begehren nach/ das
 Kind nach *CHRISTI* Einsetzung nochmaln zu
 tauffen? *Aff. Quæst. (II.)* Wann solches bejahet würde/
 wie es anzustellen / daß hierdurch den Widersachern kei-
 ne Ursache zu lästern gegeben werde? *Resp.* daß/ zuver-
 hüten allerhand böse Nachrede / das Kind daheim / und
 in der Eltern Hause zu tauffen / und diejenigen / so er-
 stesmahl in der Kirchen bey derselben Handlung gewe-
 sen / darzu als Zeugen einzuladen. *Quæst. (III.)* was
 mit dem Pfarrern vorzunehmen / und ob er am selbigen
 Orte zulassen? *Resp. ut suprâ cap. huj. Disp. praece-*
dent. add. Ludovic. Dunt. fidelis Dedekent. epitoma-
tor, si non exscriptor. cap. 14. q. 13. p. m. 460. cas. conscient.
Atque tantum de contractibus bonis: mali jam sese
pari ratione exhibent, in quibus tamen totum nego-
tium brevibus conficiendum esse arbitramur, modò
distingvatur (1.) inter ebrietatem & ebriositatem (2.) in-
ter ebrietatem levem atque sensus nostros corruppen-
tem. His ita præmissis omnino confiteri in hac deli-
ctorum materia necessum habemus, adhibitionem po-
culorum immodicam per se vitium esse, & in se mali-
tiam moralem apertè habere, sicut apparet ex lege na-
turæ, divina, atque etiam humanâ, prohibente per se
tales abusus. Cum insuper ex immodico potu rationis
privatio subsequatur, qua homo non modò ad omnes
actiones honestas ineptus existit, sed omni insuper
ferè generis peccatorum periculo expositus est; defor-
mitas & turpitude ejus peccati magis apparet. Hinc
per se puniendam esse ebrietatem nullum est dubium,
eoque magis, si sit voluntariè & iterum iterumque ad-
missa.

missa, Id quod etiam ultra Constitutiones in cap. *pre-*
ced. allegatas præjudicio apertissimo comprobarunt Sca-
 bini Lipsienles, attestante *Carpz. pr. crimin. p. 3. q. 146. n. 28. in*
verb. Hat sich euer Untertbaner / von welchen eure Fra-
 ge meldet / etliche Tage nach einander berauschet und sehr
 vollgefossen / und weil er dardurch seinen Mitnachbarn / eu-
 rem Untertbanen groß Ergernuß gegeben / habt ihr ihn
 zu einem nüchtern und mässigen Leben vermahnet / und
 hinführo sich der Trunckenheit zu eussern anbefohlen / de-
 me er zu wieder unlängsten sich dermassen bezecht / daß er
 nicht gehen können / sondern von seinem Weibe und Kin-
 dern heimgetragen werden müssen / in massen er solches
 nicht in Abrede seyn kan etc. So wird er deswegen 6.
 Tage lang in Gefängniß / darinnen er mit Brod und
 Wasser zu spessen / in Straffe genommen / mit der Ver-
 warnung / daß wo er hinführo von solcher Trunckenheit
 nicht abstehen wird / Er mit einer höhern Straffe / auch
 wohl mit Landesverweisung belegt werden soll / *B. R. B.*
Ad requisitionem Rudolphi ab Almannsdorff Mens. Jun.
Ann. 1631. Quoniam tamen dolus, qui regulariter quam-
 libet perfecti delicti essentiam ingredi debet, hac in re,
 mentis inopiam comitante, adesse nequit, igitur pœna
 non ordinaria, sed pro ratione diversitatum ac circum-
 stantiarum, extraordinaria, fustigatio scilicet, vel rele-
 gatio perpetua & temporalis adhiberi debet: Imò ebri-
 um, quando citra culpam suam factus est ebrius, nul-
 lam contrahere culpam per quoscunque actus malos in
 ebrietate factos contendit *Francisc. Tolet. de instruct. Sacer-*
dot. lib. sep. cit. cap. 61. n. 5. p. m. 1168. add. Ludov. Molin. de
Just. & Jur. Tract. 3. tom. 4. disput. 38. num. 6. pag. m. 1953.
Quamvis Jul. Clar. §. fin. sentent. q. 60. num. 12. vers. cete-
rum p. m. 269. dicat, se nunquam vidisse ebrios planè im-
punitos evadere, add. Dominic. Cardinal. Tusch. Pract. Concl.

verb. ebrietas. concl. i. p. m. i. n. 7. Modo tamen ad se ex
 ebrietate reversus dōleat crimen in ebrietate commissum,
 atque nesciat, se inebriatum alios offendere atque per-
 cutere solere, vel antequam vino madefactus, animum
 occidendi non habeat. Contra verò ebrietas levis, ut
 & ebriositas nequaquã reum à pœna ordinaria lege con-
 stituta, eximere queunt: quoniam hæc malitiosum ho-
 minis propositum non excusat, qui sciens se delinquere
 ebrium, ebrietatem tamen ex prælectione quadam ni-
 hilominus amplectitur: Nam quando quis sciens se u-
 sum rationis perditurum, seu in ebrietatem casurum, ad-
 huc potum talem sumit, moraliter peccat; quia damnum
 notabile sibi infert, *Tom. 2. 2. q. 150. art. 2. Tolet. Cas. Con-*
scient. lib. 8. cap. 61. Illa cum usum rationis non omni-
 modo auferat, vei perturbet, excusationis gratia neuti-
 quam alleganda venit. Potest, qui plura desiderat in
 puncto limitationum, adire præter hætenus citatos,
 sequentes etiam Autores, videlicet *Mascard. probat. Vo-*
lum. 2. lit. E. p. m. i. Luc. de Pen. l. i. n. 7. & seq. vers. qua-
ritur secundo. C. de erog. milit. ann. lib. 11. Dn. Christoph.
Philipp. Richter. de signif. Ad verb. lit. i. verb. Jejunè 4.
p. m. 339. Petr. Greg. Tholosan. Syntag. Jur. Univers. lib.
39. c. 8. n. 4. p. m. 785. Ludov. Molin. Tract. 3. tom. 4.
disp. 38. num. 5. & seqq. p. m. 193. & seqq. Philipp. Dec.
conf. 112. num. 1. p. m. 124. Dominic. Arum. de Jur. Publ.
vol. 3. disc. 24. num. 76. p. m. 979. ex Johann. Grifhian. de
hom. civ. soc. memb. & disp. ad Inst. 12. thes. 8. p. m.
922. Theod. Reinking. de Regim. sec. & eccl. lib. 2. cl. 1. c.
8. n. 39. & seqq. p. m. 852. & seqq. Decian. pr. Crim. lib.
51. c. 38. num. 53. & seqq. Vulpell. conf. 23. num. 2. & seqq.
Caball. resolut. criminal. c. 297. num. 7. & seqq. Andr.
Gail. pract. observ. lib. 2. obs. 190. n. 23. & seqq. Pegver.
decis. criminal. 7. num. 22. Matth. Wesenbec. ad l. Cor-
nel.

mel. de sic. num. 24. p. 354. Bertazz. cons. 26. num. 2.
 Reliquis voluntario motu instigati superfedemus, præ-
 fertim quum in tam copiosa zizaniâ eradicanti mate-
 ria impossibile arbitremur omne extirpare folium: qua-
 propter absolutum purgandi officium tuæ, benevole sin-
 cereque Lector, dexteritati, tempore occasione aliquan-
 do exigente, lubentissimè amicissimèque committimus.
 Restant pocula illicita venenata, quæ consimili via, in
 quantum fieri poterit, in posterum expediemus. Sit itaq;
 Jehova ducente.

CAPUT XI.

POCULA VENENATA IN GENERE, EARUMQUE CAUSAS DOCENS.

QVamvis fortasse omni animalium naturæ insitum
 quasi innatumque censeatur principium, ut sui simi-
 lia nequicquam fugiant aut avertentur, multò min⁹ odio
 certe indebili aut lethali quoque prosequantur; attâ-
 men sola ferè & unica humana indolis perversitas eò ali-
 quando mortalia proh dolor! pectora adigit, ut post-
 habito illo arctissimo communis necessitatis vinculo l.
 3. ff. de J. & J. ut & sepositâ legis observantia, Christianæ
 videlicet charitatis, quomodocunque fieri possit, extre-
 mura sibi invicem minitentur diem. Tigris siquidem
 cum tigride congregiendi notissimam mundo rabiem de-
 ponit; Leo leonem expectans terribilem omnibus ru-
 gitum deprimat; ursus ursum ostendens immanem cæ-
 teris feritatem abscondit: ast homo, rationalis creatura,
 quid? Dei imaginem repræsentans hospitium, atque
 Dei causa in hoc mundo tanquam templo constitutus
 tantam nonnunquam adversus propriam speciem trucu-

lentiam exercet, ut five duriora velle, five atrociora committere quævis profecto furibunda bestia nesciat. Cuncta nocendi artificia impræsentiarum pagina non capiet brevitatis; nec mei jam est instituti omnia recensere: Unicum igitur illud, quod per venenum præparatur, respectu alterius partis in jure poculorum illicitorum impofterum consideraturi sumus. *Describimus autem jus poculorum venenatorum per facultatem disponendi vitiosam circa potum, noxiis medicamentis præparatam. Causa ejus efficiens principalis est homo malus, qui ad corrumpendam, imò non rarò exstirpandam probè constitutam proximivaletudinem remedia sanè damnanda propinat. Exempla hoc in negotio ab alto repetere necessarium non duco, cum illa nobis congefferit Zeiler, cent. 4. q. 33. p. m. 167. & seq. Johann, Vier. lib. de laziis. c. 4. p. m. 22. & seq. Sic Gregorium VII. Papam secundum quorundam opinionem ope Gerharoi Brasuti, coqui, sex distinctos Papas intermisisse veneno asserit Leonbard. Warffbaim. in relat. historic. part. 5. p. m. 108. Item Carolus Calvus Imp. per suum medicum Zedechiam Judæum pulverem quandam veneno infectum accipiens, animam efflavit, Christian. Matth. Theatr. histor. p. m. 846. Reliqua tam vetustiora, quam recentiora sicco prætereo pede. Causam instrumentalem præteream, quam in genere proposuimus in capp. anteced. nonnunquam subministrant terribilia illa diaboli mancipia, quæ ad hoc conducta innocentem sæpius hominem suum subire diem novissimum adigunt. Memorabile aliquod factum nobis dereliquit C. Tacitus. annal. lib. 13. c. 5. & seq. Nero siquidem, inquit ille, intellectâ invidiâ, odium intendit, urgentibusque Agrippinæ minis, quia nullum crimen; neque jubere cædem fratris palam audebat, occulta molitur: parari venenum jubet ministerio pollione Julio Prætoris cohortis tribuno, cujus cura attinebatur damnata veneficii nomine Locusta, multa scelerum fama.*

Nam

Nam ut proximus quisque Britannico, neque fas, neque fidem pensi haberet, olim provisum erat. Primum venenum ab ipsis educatoribus accepit, transmisitque ex soluta alvo parum validum, sive temperamentum inerat, ne statim sciviret. Sed Nero lenti sceleris impatiens, minitari tribuno, jubere supplicium veneficæ, quod dum rumorem respiciunt, dum parant defensiones, securitatem morarentur. Promittentibus deintam præcipitem necem, quam si ferro urgeretur, cubiculum Cæsaris juxta decoquitur virus, cognitis antea venenis rapidum. Mos habebatur, principum liberos cum cæteris idem ætatis nobilibus sedentes vesci in aspectu propinquorum, propria & parciore mensa. Illic epulante Britannico, quia cibos potusque ejus delectus ex ministris gustu explorabat, ne omitteretur institutum, aut utriusque morte proderetur scelus, talis dolus repertus est: Innoxia adhuc est præcalida, & libata gustu portio traditur Britannico: dein postquam fervore aspernabatur, frigida in aqua effunditur venenum; quod ita cunctos ejus ortus pervasit, ut vox pariter & spiritus ejus raperentur. Plura exempla suppeditat *Johann. Wier. lib. de Venef. 3. c. 35. p. m. 370. & seqq.* quæ singula hic recensere nimis longum foret. *Materiam* ex antecedentibus *capp. 1. & 7.* vidimus, nisi quod hoc in loco addi soleat nocivum illud medicamentum, quod suo furore ultimam causatur pestem. Hinc venena ex quacunque materie, sive ex metallorum, sive ex stirpium, sive ex animantium, vel excrementorum genere, vel ex corporibus mixtis confici constat, quæ insuper ita temperari & impediri possunt, ut hominem non mox jugulent, sed per aliquot dies & menses, imò teste *Theophrasto Græco Autore hist. plant. c. 16.* dantur venena certo termino perimentia, quæ per aliquot annos in corpore sopita jacent. Sic enim de Aconito scribit: Componi ita fuerunt, ut certis temporibus possit occidere, videlicet

bi-

bimestri, trimestri, semestri, anno completo, interdum etiam biennio, & quod magis quadragesimo, prout testantur *Prevot. Bacc. Cas. Bartol. & alii.* Ast hæc horrenda perversorum aconita aliaque id genus incongruè illiciteque mixta remedia experienti medicorum cathedræ judicanda examinandaq; fusius remittimus. *Forma*, uti in aliis poculis illicitis in genere, consistit in actuali oblatione | potus venenati; quam insequitur *Finis*, qui pro diversitate dolosæ improborum intentionis diversus est ac ac varius, simul atque melius ex citato loco Zeileri aliisque Historicis cognosci potest. Supervacaneum etenim foret, omnia ulciscendi libidinem, vel habendi aut possidendi cupidinem continentia enumerare velle. *Effectus* parili modo non uniformis existit: Quoniam quotidianâ edocemur experientiâ, pocula hæcce infecta mortem, morbum fonticum sive insanabilem, cum atrocissimis symptomatibus, furorem & quamvis aliam mentis alienationem; item libidinem, lasciviamque culpabilem conciliaffe.

CAPUT XII.

QVASDAM POCULORUM VENENATORUM SPECIES SUB- MINISTRANS.

Confirmatis in re qualibet quæstionibus, an sit, quid sit, & quæ causa sit? utique apprehendenda censetur quæstio in ordine sequens, quotuplex sit? Hoc igitur & nos observaturi, missis in *preced. cap.* tribus quæstis prioribus, quartum similiter discutiendum suscipimus. Sunt autem species poculorum venenatorum totidem, quot, penè dixerim, herbarum sive medi-

medicamentorum noxiorum varietates ; à quibus primario & principaliter distingvimus pocula venenata, olim ab Atheniensibus & aliis populis maleficis pœna loco propinata, de quibus *Tacitus 15. lib. Annal. c. 64 n. 4.* quippe quæ etiam apud Romanos, tum maxime si persona alicujus conditionis, & aliàs de Rep. optimè merita neci destinabatur, non erant infrequentia ; hinc Senecam dum sectio venarum nihil proficere poterat, hausto veneno in balneum illatum hoc mortis genere fata sibi maturare voluisse legimus, utut frustraneo conatu, de quo *Tacitus l. c.* Nec minus à nostro instituto rejicimus potionem illam amaram, quæ inter Israelitas Zelotypia agitados eodem pacto erat satis recepta : quoniam non tam ex se aqua prædicta maledicta ; sed potius ex singulari DEI Deocratiam exercentis judicio illam ipsam vim obtinebat, *Vid. Christoph. Besold. Thesaur. practic. verb. Eifer. Gesetz. 29. Eberh. Speckhancent. 3. quest. Jur. cl. 4. q. 9. num. 2.* Aliàs eundem processum enarrat ex *Paul. Fagio. in Tharogum Onkel. Johann. Jacob. Speitel. Notab. Jurid. Hist. Polit. verb. Eifersucht. 44. p. m. 270.* Quicumque est, inquit, cujus uxor declinet, ita ut æmuletur eam, & agat cum ea juxta morem Zelotypiæ, dicendo scilicet coram testibus, ne abscondaris cum hoc vel illo : ipsa autem abscondit se cum illo tantum diu, ut inquinari possit, hoc est, tantillum temporis, secundum Rabbi Akiba, donec ovum commodè affari & comedi possit. Ecce talis prohibita est suo marito usque dum biberit aquas amaras. Istud autem hoc ordine fiebat ; maritus accedit Consistorium, quod est in civitate suâ, & dicit : Zelotypia laboro erga istam Mulierem, propter illum & illum, cum quo sese abscondit. Et isti sunt testes mei. Ipsa autem dicit, se mundam esse. Volo ergo potari eam, ad inquirendum hanc rem. Tunc Judices mittunt eos Hierosolymam. Non enim potabatur mulier, quæ in suspitione erat, ni-

L

fi

si in loco, ubi erat Consistorium Magnum, quod constabat ex septuaginta Senioribus, quodque erat in loco sanctuarii. Atque illi terrebant eam terrore magno, ut non biberet aquas amaras, dicentes ad eam: Multæ fuerunt ante te, quæ transgressæ fuerunt: Viri quoque magni sunt & præstantes, quos vicit malus genius, & ruerent in scelus. Atque ita narrabant facinus Jehudæ & Thamar: facinus item Ruben, perpetraverat quod cum concubina Patris sui; nec non & facinus Amnon & Thamar, sororis suæ. Et hoc faciebant, ut eo facilius persuaderent ei, quò confiteretur peccatū suum. Si dixit, En polluta sum; vel, non bibam, egrediebatur absque dote & discedebat à marito. Si vero perseverabat dicendo, se mundam esse, adducebatur ad portam Templi orientalem, quæ respiciebat versus Sanctum Sanctorum, atque circumducebant eam de loco ad locum, si fortè defatigata confiteretur delictum suum. Quod si adhuc perseveravit in sermone suo, tum si induta erat albis vestibus, induebatur nigris, quæ non decorabant eam, auferebanturque ab ea ornamenta, & congregabatur ad eam multitudo mulierum, ut viderent eam, inter quas stabat, spoliata sindone & peplo. Post hæc adjurabat eam Sacerdos dicens: Si declinasti sub marito tuo, det Dominus te in maledictionem, in medio populi tui, & ingrediantur aquæ amaræ istæ in viscera tua, ut intumescat uterus tuus. Et ipsa dicebat, Amen. Dein scribebat nomen mulieris in membrana munda, omniaque verba, quibus adjuraverat eam. Post quæ afferebat vas testaceum, in quo nihil operis factum erat, infundebatque in ipsum dimidium sextarium aquæ ex concha, & accipiebat pulverem de pavimento Tabernaculi, ac immittebat in aquam, simul quoque imponens alias res amaras, ut est absynthium & hujusmodi. Abradebat quoque in eas nomen mulieris, quod in membrana scriptum erat, diligenter, donec nullum planè vestigium remaneret. Et post illa putabat eam: quæ si
 mun.

munda erat, retineri poterat à marito suo, ac si morbo aliquo laborabat, liberabatur ab eo, ita ut gravida fieret, & masculum pareret. Si item difficulter ante pariebat, facilem assequeretur partum. Si verò polluta erat, statim facies ejus expallescebat, oculi proruebant, venter intumescebat, & femur ejus concidebat. Eademque horâ, quâ ipsa moriebatur, adulter quoque, qui cum ea rem habuerat, moriebatur; accidebatque ipsi juxta omnia, quæ illi acciderant, ita ut intumesceret venter ejus, concideret femur & cætera. Hactenus prælaudatus Autor. Alia videtur ratio esse poculi amatorii: quod ad excitandum amorem ex herbis aliisque rebus præparatur; illud etenim analogiam quandam cum poculo venenato habere nulli dubitamus. Confectionem ejusdem vide apud Johann. Wier. lib. cit. cap. 37. p. m. 378. Harprecht. §. 5. Instit. de publ. Judic. Multos autem in furorem exinde coniectos fuisse, imò periisse historiæ satis superque testantur. Sic Lucretium poetam amatorio poculo in tantum furorem versum, ut se tandem propriâ manu interemerit, refert ex Euseb. Cesar. sæpe laudatus Johann. Wier. d. l. p. m. 382. Lucio Lucillo Imp. idem accidisse memorat: Aliud quoque exemplum narrat satis memorabile; Novimus, inquit, vetulam tres ordine abbates, ut publica omnium fratrum in eo monasterio etiam in hodiernum diem est opinio, non solum philtis incantasse: sed & interemisse, & quartum jam simili modo dementasse. Nec eam pudet fateri palam, se fecisse & facere, eosque à suo amore desistere nequivisse &c. Præterea Gebhardum Truchesium, Scoti magi philtis fascinatam scribit Herm. Herm. Fascic. Jur. Publ. cap. 13. n. 12. p. m. 268. Etiam si potiones istas ad componendos minus rectè ordinatos affectus, & per consequens tantum amorem in homine erga subjectum aliquod conciliantes à prædictis illicitis & nonnunquam arte magicâ adjutis lu-

bentissimè ab hoc nostro discursu acceptas judicemus
Præterea in hanc Classem referendum quoad mixturam
suam & applicationem detestandam subsequenter *Po-
culum abortionis*, ad impediendam videlicet conceptio-
nem, abigendum partum & libidinem securius ex-
plendam exhibitum; Quippe quod ob suum frequen-
tem inter lascivos usum severiori similiter uti mox in *cap.
sequ.* patefecit, coërcitione dignum est.

CAP. XIII.

POCULORUM VENENATO- RUM POENAS SUPPEDI- TANS.

Cum Reipubl. expediat, delicta puniri; merito viso
malo ad remedia, quæ Justitia Correctoria largitur, per-
venimus. Ea verò partim Jure Civili, partim Jure
Carolino, partim & Jure Saxonico diversa esse,
deprehendimus. Jure equidem Civili ex decisione l.
Lege Corneliâ, l. 9. præterea 2. ff. ad l. L. *Cornel. de ficar.* II, qui
homines necandi causâ venena confecerint, dederint, te-
nentur L. *Corneliâ de ficariis*, quorû pœna ex l. *eiusdem*. 3.
§. *item* 4. h. t. est gladius: Jure Carolino severius aliquod
supplicium percipimus fuisse positum in *Const. secun-
dum Carpzov. prax. crim. part. 1. q. 20. n. 15. p. m. 95.* licet
Molina ex eodem textu in verb. *seqq.* pœnam, objectio-
nem scilicet bestiarum, magis rigidam inducat. *Tr.
de Just. & Jur. 3. tom. 4. disp. 24. n. 2. p. m. 1806. Crim.
Caroli V. art. 130. tit. Von Straffe derer/ die mit
Giffte oder Poenen heimlich vergeben p. m. 248. in
verbis. Wer jemand mit Giffte oder Venen/ an Leib
oder Leben beschädiget/ ist es ein Manns-Bild/ der soll
ei.*

einem fürgefäkten Mörder gleich mit dem Rad zum Tod gestrafft werden. Thut aber eine solche Missethat ein Weibsbild / die soll man erträncken / oder in ander Weg / nach Gelegenheit / vom Leben zum Tod richten ; Doch zu mehrer Furcht andern / sollen solche böskaffti- ge mißthätige Personen / vor der irdlichen Todtsstraff geschleiffet / oder etliche Strich in ihren Leib mit glüenden Zangen gegeben werden / viel oder wenig / nach Ermes- sung der Personen und Tödtung / wie vom Mord deshal- ben gesetzet ist. Jure Saxonico Provinciali textum ha- bemus expressum in *lib. 2. Landrecht. art. 43. n. 3. p. m. 725. in verb.* Welcher Christenmann oder Weib un- gläubig ist / oder mit Zauberey umghehet / oder mit mit Vergiffeniß / und der überwunden wird / die soll man auff einer Hörden verbrennen. Tametsi Jure Saxonico Electorali poenam Jure Carolino introduciam obser- vari attestetur *Carpzov. Pr. Crim. part. 1. q. 20. n. 250 & seqq. p. m. 96.* Quid olim usu fuerit receptum ; nos edocent *Valer. Max. lib. 2. c. 5. n. 3. p. m. 173. Johann. Vier. lib. de Venef. cit. Lib. lib. 8. ab V. C. p. m. 197. c. 18.* Quum enim primores civitatis similibus morbis eodem ferme omnes eventu morerentur, ancilla quæ- dam ad Q. Fabium maximum adilem curulem, indica- turam se causam publicæ pestis professæ est, si ab eo si- bi fides data esset, haud futurumnoxæ indicium. Fabi- us rem confestim ad COSS. COSS. ad senatum referunt, consensuque ordinis fides indici data. Tum patefactum muliebri fraude civitatem premi, matronasque ea vene- ra coquere, & si sequi ex templo velint, manifestò de- prehendi posse. Secuti indicem & coquentes quædam medicamenta, & recondita alia invenerunt, quibus in forum delatis, & XX. matronis, apud quas deprehen-

fa erant, per viatorem accitis, dux ex eis *Cornelia* ac *Ser-*
vilia, patritiæ utraque gentis, quum ea medicamenta sa-
 lubria esse contenderent, ab confutante indice bibere
 iussa, ut se falsum commentum arguerent, spatio ad col-
 loquendum sumpto, quum summoto populo in con-
 spectu omnium rem ad cæteras retulissent, haud abnu-
 entibus & illis bibere, epoto medicamento suamet ipsæ
 fraude omnes interierunt, comprehensæ exemplo ea-
 rum comites magnum numerum matronarum indicave-
 runt, ex quibus ad 170. damnatæ. De matre Gryphi
 Ægyptiorum Regis proprio veneno, quod filio parave-
 rat, interemptâ *vid. Justin lib 39. n. 25. p. m. 293.* Solet etiam
 nonnunquam pœna prædicta rotæ aggravari, atque si
 parricidium vel uxoricidium conjunctum habuerit, in
 pœnam suffocationis per aquam in culeo cum cane, Gal-
 lo Gallinaceo viperâ & simia sive fele decerni reusque la-
 cerari ante extremum obitum ferro candenti. Eandem
 tamen pœnam etiam circumstantiis iterum atq; sæpius
 fuisse mitigatam, in sequentibus, quæ mox prolaturi sumus.
 Interim *vid. Jacob. Menoch. de arb. Jud. quest. lib. cas.*
359. n. 1. Paul. Zach. quest. Medico-Leg. lib. 2. tit. 2. per tot.
Anton. Gomez. 3. variar. resol. c. 3. n. 7. Petr. Theod. Coll.
crim. disp. 7. th. 6. Petr. Gregor. Tholos. Syntagm. Jur.
univers. lib. 31. c. 27. Tib. Decian. tract. crim. lib. 9. c. 21.
n. 1. Matth. Berlich part. 4. concl. 26. n. 7. & seqq. Bocer.
cl. 3. disp. 14. th. 35. Paul. Girland. de sortileg. q. 3. n. 26. Jo-
doc. Damhoud. pr. cr. c. 74. n. 2. & seqq. Petr. Heig. 2. quest.
35. Matth. Coler. part. 1. decis. 180. n. 11. Nicol. de Tudesch.
Abb. Panor. ad c. Pastoralis. 8. n. 2. x. de fid. Instr. Jul. Clar.
in pract. §. fin. q. 85. Tiraquell. de pœn. in pract. n. 21. & pass.
alib. Reinh. part. 5. diff. 40. Alberic. Gent. ad l. 1. C. de Ma-
lesic. & mathem. & in singulari casu Georg. Dedekenn.
decis. vol 3. sect. 7. lib. 4. num. 4. pag. m. 523. Philtra quod
 con-

concernit, diversam animadvertimus apud Doctores
 poenae decisionem, *Carpzov.* etenim cum *citat. prax.*
crim. part. 1 q. 21. n. 19. p. m. 102. poenam neutiquam ad
 mortem extendendam putat: tum quod in delictis pro-
 positum & intentio delinquentis maximopere spectanda
 sit per *l. 1. §. 3. l. 7. l. 14. ff. ad L. Cornel. de sicar.* tum ob
l. 3. §. 2. ff. h. t. ubi relegatio solum punitur, qui non malo
 animo, sed malo exemplo medicamentum ad conce-
 ptionem dedit, ex quo ea, quae acceperat, decesserit.
 Et hanc opinionem ulterius fovent *Ant. Gometz: tom. 3.*
var. resol. c. 3. n. 33. vers. si verò sine dolo & c. Petr. à Blach.
in epit. delict. l. 1. c. 20. n. 6. Jacob. Menoch. de arbitr. judic.
question. lib. cent. 4. cas. 358. Nicol. Boer. q. 216. n. 14. in fin.
 Contrarium tamen videtur abstruere *Dn. Georg. Adam.*
Struv. Ex. 48. t. b. 8. p. m. 884. Bronchorst. Enanthiophan.
cent. 4. assert. 84. p. m. 490. ubi occasione *basilic. lib. 60. tit.*
5. l. 38. §. 51. textum l. 38. §. 5. de Pæn. Sic explicant:
 Qui abortionis aut amatorium poculum dat, & si dolo
 careat, humilior quidem in metallum damnatur, hone-
 stior verò relegatur publicatâ parte bonorum. Quod si
 eo is, qui bibit, perierit, ultimo supplicio afficitur. Ve-
 rum enim verò dissensum istum de facili sopiendum cen-
 semus: Quod si distingvamus cum supra laudato *Carp-*
zov. p. m. inter poculum amatorium, causâ amoris liciti,
 & ex intentione bona datum; & inter poculum simili-
 ter amatorium causâ impudici amoris, vel (ut eò citi-
 us salax libido rursus expleri possit) causatæ abortionis.
 In hoc utique dolus intervenit, ad minimum saltim im-
 plicitus, ex eo, quod fecit rem illicitam, ex qua veri-
 similiter potuit sequi mors, unde tenetur poena mortis,
Bronchorst. l. c. Contrarium dicendum de casu primo,
 qui

qui omnino poenâ extraordinariâ puniendus dicitur. *add. Bart. à Saxo ferrat. ad cit. l. 3. §. 2. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Theodor. Colleg. crim. l. c. th. 7. lit. a. & in genere de Philtris Masol. hier. canicular. tom. 3. Colloq. 2. p. m. 634. Girland. de sortileg. q. 12. n. 13. Mant. de Conject. tit. 19. l. II. n. 14. Clar. lib. 5. q. 60. n. 10. Chassan. super consuetud. Burgund. n. 12. p. m. 39. Paul. Zach. quest. Medico leg. lib. 2. tit. 1. q. 10. Matth. Delrio disquis. Mag. lib. 3. part. 1. quest. 3. p. m. 362. & seqq. ubi plurima ex variis autoribus exemplaeorum, qui Philtra propinarunt, & per alios characteres illicitos mortales ad sui amorem pellicere conati sunt, recenset. vid. ulterius Besold. Thesaur. Pract. voce Liebetrancklein so. p. m. 592. Speckhan. cent. 3. cl. 2. q. 5. Johanni Andr. & Henric. Card. Hostiens. ad c. si aliquis. x. de homicidio. Prosper. Farin. oper. crim. p. 3. q. 87. n. 48. In poculo abortionis puniendò generaliter distingvimus inter partum animatum, qui Jure Saxonico secundum *Constit. Electoral. part. 4. Const. 4. p. m. 76. §. 1. vers. und solches mag unter der Helffte der Empfängnisß geschehen.* Post dimidium uterum gerentium tempus talis habetur quanquam *Galen. de us. part. 15. c. 5. cl. 1. in masculis 30. in foeminis 47. diem veti,* & inanimatum sive antequam animatus fiat: (mortuum enim partum in utero materno abigi posse, nullum videtur dubiũ) Priori loco poena capitalis; posteriori poena extraordinaria locum obtinet, *Vid. Johann. Harprecht. tractat. crim. §. item Cornel. de sicar. Inst. de publ. Judic. num. 33. Wesenbec. parat. ff. ad L. Cornel. de Sicar. num. 7. Constitut. crimin. Caroli V. art. 133. Menoch. 2. arbitr. jud. 357. Daniel. Moller. 4. Constitut. Saxonie. Const. 4. Paul. Girland. tract. de sortileg. q. 12. Alban. addit. ad Bartol. in l. 38. §. qui abortionis, ff. de poenis, Cujac. 6. observ. 21. Go-**

21. *Gothofred. ad lib. 8. C. de sicar. Tiber. Decian. prax. crim. lib. 2. c. 19. lib. 9. c. 8. & c. 12. Berlich. 4. conclus. 8. & alii.* Alias explicationes circa *cit. L. 38. §. 5. de pæn. tametsi non expressè improbemus, interim hac vice mittimus; videlicet rō mulier ibidem respicere poculum abortionis; Tō homo verò, amatorium.* Illiquippe non alii, quam mulieri: hoc verò tam viro, quam fœminæ propinari solet ex mente *Basilic. l. c.* Similiter nec pro nunc examinamus, quid statuendum sit de opinione *Cujac. 6. O. 21. qui occasione cit. l. 38. negasse dicunt mulierem hominem esse, ut ut excusatur à Hermann. Goehausen. 2. peric. quest. 15. part. 1. p. m. 52.* Ultimum tantum & coronidis quasi loco proponimus quæsitum illud reciproca semper disputationis inter Casuistas ferrā agitatum, nimirum. an poculum abortionis uxori porrigens prægnanti pariter ac graviter periclitanti in partu, adeò, ut periculum sit & matrem & fætum periturum, possit puniri vel à magistratu, vel ad minimum in conscientia peccet? Nos, inconsiderato eo, quod affirmativè & negativè afferri solet, distingvimus inter remedia, quæ directò ad necem partus, abortumque causandum tendunt, & indirectè forte embryoni nociva sunt; Illa quanquam matri profint, quoniam tamen ex sua natura atque vi interitum partui causantur, salvâ conscientia adhibenda esse vix arbitramur: hinc & in foro soli pœna quamvis mitiori puniuntur, *Matth. Berlich. conclus. 9. part. 4. num. 45.* Hæc, cum per consequens tantum extinctionem partus secum trahant (videlicet dum mulieri succurritur ex consilio Medicorum, vel per emissionem sanguinis, vel per pharmacum humoris purgativum) in casu extremæ necessitatis licita nonnunquam esse non dubitamus. Interim, vide cum alios, quos experientissima Medicorum schola tibi suppeditat; tum *Jacob. Menoch lib. 2. arbitr. Judic. cent. 4. cas. 357. num. 20. Farinac. pr. crim. part. 4. tit. 24. de pæn. pocul. dant.* Atque hæc, placide pariter atque benevole Lector, sunt quæ impræsen-

M tiarum

tiarum conscribere volui, vel etiam potui; si alicubi aberratum, si quid minus ad rem dictum, si minus perfecte explicatum: memineris illa proficisci ab homine, qui errare potuit; eoque Juvene, qui omnia sua censuræ re-ctius sentientium submittere nondubitat. Cæterum vale & fruire.

POcula propinas Themidos Cultoribus; Ecce
 Pocula plena docent, pocula plena nocent.
 Gratulor! alma Themis den-
 sabit dogmata: tandem
 Purpura doctrinæ pocula
 plena dabit.

Gratulab. scrib.

PRÆSES.

Quid

Quid sibi vult *Italus* ? quid *Gallus*
 scommate diro,
 Germanos cultos non tolerare sitim ?
Marlius hic noster, Germani sanguinis
 hæres
 Ausu præclaro pocula jure ligat.
 Aurea sint precor, hinc ingentis munera
 cœpti
 Pocula, sit constans lausque decusque
 tuum.

*Hæc paucula amico suo honorando
 scripsit*

Georg. Haselhorst.

So / vielgeliebter Freund / so wird dein
 Ruh'n ergeh'n /
 Bis an das Sternen-Zelt / so kannst du wohl
 besteh'n :
 In dem Du deinen Fleiß zeigst in derglei-
 chen Schriften /

M 2

Wd=

92.
Womit Du bey der Welt dir kanst ein
Denckmahl stifften.
Wohlan/ so fahre fort; weil deine Mu-
sen=Kunst
Dich von dem Pöbel reißt: Apollens
Zugend = Gunst
Wird deinen Schweiß dem Buch der Nach=
Welt einverleiben /
Ja Themis wird dafür Dir Purpur schul-
dig bleiben.

Mit diesen wenigen wolte seinen Herrn Lands-
manne und brüderlichen Freunde schuldig-
ster massen gratuliren

A. Seyfert.

Scribere dum properas, simulac depingis
ad ungvem,
Quæ fugienda bonis pocula, quæque
decent.

Perge,

Perge, sed haud opus est stimulo, tibi praemia digna

Patria persolvat, sedula Musa dabit.

Lineolas hasce, quales quales leti applausus sincerique affectus ergo Amico suo certissimo gratulabundus adjicere debuis

Michael Hermann Ziervogel!

Er sauren Arbeit-Schweiß / so von
der Jugend stammet

Kan selten ohne Frucht in seinen Blättern
stehn.

Und weil ein solcher Zweig mit Seegen ist
umflammet

So zeugt ein Widerstandt sein tolles
Untergehn.

Ein solches weisen uns Herr Marlen's kalte
Nächte

Der einer sanfften Ruh' die Musen vor-
gehet.

Denn wo die Jugend wohnt mit ihrem
Kunst-Geschlechte ;

M 3

Wird

QX 7/1 235

Wird Wollust allzu frü' aus dieser Kunst
gesetzt.

Dich Wollust hat veracht/ der/ so nun hat
erlangt

Dem Fleiß so diese Schrift uns unter
Augen giebt

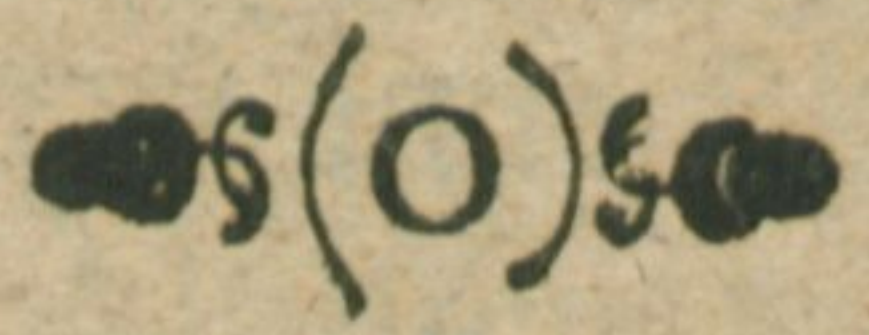
Denn wie ein Diamant in reinen Golde
prangt

So leuchtet Kunst bey dem/ so stetig sie
geliebt.

mit diesen wenigen / in höchster Eil ge-
setzten Zeilen wolte seinen alten und
treuen Freunde auffwarten.

Christoph Wilhelm Nicolai.

F I N I S.

1077
Mc

